

Za sinodalnu Crkvu:

zajedništvo, sudjelovanje i poslanje

VADEMECUM

za Sinodu o sinodalnosti

Za sinodalnu Crkvu

zajedništvo | sudjelovanje | poslanje

Službeni priručnik za slušanje i razlučivanje u mjesnim Crkvama:
Prva etapa [od listopada 2021. do travnja 2022.]
u biskupijama i biskupskim konferencijama
kao uvod u okupljanje biskupâ na Sinodi u listopadu 2023. godine

Biskupska sinoda

Objavio generalni tajnik Biskupske sinode
Via della Conciliazione 34, Grad Vatikan
rujan 2021.

Hrvatski prijevod:

Hrvatska biskupska konferencija

SADRŽAJ

Molitva za sinodu: Stojimo pred tobom, Duše Sveti	3
1. Uvod	5
1.1. Čemu služi <i>Vademecum</i> ?	5
1.2. Što je sinodalnost? Pozadina ove Sinode	6
1.3. Što je cilj ove Sinode? Svrhe sinodskog procesa	8
1.4. Tema ove Sinode: <i>Za sinodalnu crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje</i>	9
1.5. Iskustvo na mjesnoj razini	11
2. Načela sinodskog procesa	14
2.1. Tko može sudjelovati?	14
2.2. Proces koji je istinski sinodski: slušanje, razlučivanje i sudjelovanje	15
2.3. Načini sudjelovanja u sinodskom procesu	16
2.4. Izbjegavanje zamki	17
3. Proces Sinode	20
3.1. Biskupijska etapa	21
3.2. Uloga biskupskih konferencija i sinoda Istočnih katoličkih Crkava	22
3.3. Kontinentalna etapa	22
3.4. Skupština Biskupske sinode	22
3.5. Provedbena etapa	23
4. Hod sinodskom stazom u biskupijama	23
4.1. Sažetak onoga što se predviđa za biskupijsku etapu	23
4.2. Uloga biskupa u sinodskom procesu	26
4.3. Uloga svećenika i đakona u sinodskom procesu	28
4.4. Hodogram (primjeri koraka u biskupijskoj etapi)	29
4.5. Temeljni sastojci sinodskog iskustva	32
5. Sredstva za organizaciju sinodskog procesa	33
5.1. Metodologija biskupijskog sinodskog procesa	33
5.2. Neformalna dimenzija sinodskog procesa	34
5.3. Glavna pitanja za savjetovanje	34
DODATCI	39
A - Biskupijski povjerenici za sinodski hod	39
B - Prijedlozi za organizaciju sastanka sinodskog savjetovanja	43
C - Biskupijski predsinojski sastanak	47
D - Priprema biskupijskoga sažetka	50

MOLITVA ZA SINODU: STOJIMO PRED TOBOM, DUŠE SVETI

(Adsumus Sancte Spiritus)

Svako zasjedanje Drugoga vatikanskog koncila započinjalo je molitvom *Adsumus Sancte Spiritus*, prvim riječima izvornika na latinskome koji znači »Stojimo pred Tobom, Duše Sveti«, koja se u povijesti stotinama godina koristila na koncilima, sinodama i drugim skupovima Crkve, a pripisuje se svetome Izidoru Seviljskom (oko 560. do 4. travnja 636.). Dok prihvaćamo sinodski proces, ova molitva poziva Svetoga Duha da djeluje u nama kako bismo bili zajednica i narod milosrđa. Za sinodsko putovanje od 2021. do 2023. godine predlažemo ovu pojednostavljenu inačicu¹, kako bi se ona mogla lakše moliti u svakoj skupini ili na liturgijskom okupljanju.

**Stojimo pred tobom, Duše Sveti,
sabrani u tvoje ime.**

**Povjeravamo se samo tebi da nas vodiš:
nastani se u srcima našim,
pokaži nam put kojim nam je ići
i nauči nas njime pravo hoditi.**

**Slabi smo i grješni,
ali ti nas čuvaj da ne budemo nositelji nesklada.
Ne dopusti da nas neznanje odvede na pogrješan put
i da površnost ravna našim djelima.**

**Udijeli nam da u tebi pronađemo mjesto jedinstva
kako bismo zajedno kročili prema vječnomu životu,
ne udaljujući se nikada od puta istine
ni od onoga što je ispravno.**

**Za sve to molimo tebe,
koji djeluješ na svakome mjestu i u svakome vremenu,
u zajedništvu s Ocem i Sinom,
u vijeke vjekova. Amen.**

¹ Izvorna inačica molitve *Adsumus Sancte Spiritus* nalazi se na mrežnoj stranici Sinode.

Napomena: Namjera je da se ovaj *Vademecum* koristi u cijeloj Katoličkoj Crkvi. Stoga se pojam *mjesna Crkva* naizmjenice rabi za biskupiju, eparhiju, ordinarijat ili bilo koje drugo jednakovrijedno crkveno tijelo. Slično tome, kada se u ovome *Vademecumu* rabi pojam *biskupska konferencija* tada to odgovara sinodskoj instituciji svake Crkve *sui juris*.

- DV** DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dogmatska konstitucija *Dei verbum* (18. studenog 1965.)
- EC** FRANJO, Apostolska konstitucija *Episcopalis communio* (15. rujna 2018.)
- FT** FRANJO, Enciklika *Fratelli tutti* (3. listopada 2020.)
- GS** DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes* (7. prosinca 1965.)
- ITC, Syn.** Međunarodna teološka komisija, *Sinodalnost u životu i poslanju Crkve* (2. ožujka 2018.)
- LG** DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dogmatska konstitucija *Lumen gentium* (21. studenog 1964.)
- PD** *Pripremni dokument*
- RM** IVAN PAVAO II., Enciklika *Redemptoris missio* (7. prosinca 1990.)

1. UVOD

1.1. Čemu služi *Vademecum*?

Vademecum je priručnik koji prati *Pripremni dokument* u službi sinodskoga hoda. Ta se dva dokumenta dopunjuju i treba ih iščitavati zajedno jedan s drugim. *Vademecum* posebice nudi praktičnu pomoć povjereniku/timu za kontakt u biskupijama, koje određuje dijecezanski biskup, za pripremu i okupljanje Božjega naroda da bi izložio svoje iskustvo u mjesnoj Crkvi. Ovaj svjetski poziv svim vjernicima prva je faza XVI. redovite opće skupštine Biskupske sinode, čija je tema *Za sinodalnu Crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje*.

Stvaranjem prilike za slušanje i dijalog na mjesnoj razini po ovoj Sinodi, papa Franjo poziva Crkvu da ponovno otkrije svoju duboko sinodalnu narav. To ponovno otkriće sinodskih korijena Crkve uključivat će proces poniznoga zajedničkog učenja kako nas Bog poziva da budemo Crkva u trećemu tisućljeću.

Ovaj se priručnik nudi kao vodič koji je pomoć naporima svake mjesne Crkve, a ne kao knjiga pravila. Potiče se one koji su odgovorni za organizaciju ovoga procesa slušanja i dijaloga na mjesnoj razini da budu osjetljivi prema vlastitoj kulturi i sredini, sredstvima i ograničenjima te da razabiru kako provesti ovu sinodsku fazu u biskupijama pod vodstvom dijecezanskih biskupa. Potičemo vas da se koristite korisnim idejama iz ovoga vodiča, ali da vam isto tako polazište budu mjesne okolnosti. Moguće je iznaći nove i kreativne putove za zajedničko djelovanje između župa i biskupije kako bi ovaj sinodski proces donio ploda. Ovaj sinodski proces ne treba promatrati kao težak teret koji bi se nadmetao s mjesnom pastoralnom skrbi. Umjesto toga, ovo je prigoda da se potakne sinodsko i pastoralno obraćenje svake mjesne Crkve kako bi ona u svome poslanju bila plodonosnija.

U mnogim krajevima već postoje ustaljeni procesi angažiranja vjernika na razini župa, pokreta i biskupija. Svjesni smo da postoji niz zemalja gdje je mjesna Crkva sama pokrenula sinodski razgovor, uključujući [Crkvenu skupštinu Latinske Amerike i Kariba](#), [Plenarno vijeće u Australiji](#) kao i sinodski hod u [Njemačkoj](#) i [Irskoj](#). Isto je tako širom svijeta održano mnogo biskupijskih sinoda, uključujući i nekoliko onih koje su u tijeku. Ti krajevi i te biskupije pozvane su kreativno uskladiti sinodske procese koji su već u tijeku s fazama aktualne Sinode koja se događa u cijeloj Crkvi. Za pojedine pak druge krajeve iskustvo ovoga sinodskoga procesa novo je i neistraženo područje. Naša je nakana da sredstva koja se nude ovim *Vademecumom* pruže korisne alate na pomoć svima, predlažući dobre i plodonosne prakse koje se mogu prilagođavati tijekom našega zajedničkog hoda. Osim priručnika, u ovom se *Vademecumu* nalaze: a) liturgijski, biblijski i

molitveni materijali dostupni *online*; b) detaljniji metodološki prijedlozi i alati; c) primjeri s nedavno održanih sinoda; te d) pojmovnik sinodskog procesa.

Osobito je važno da se ovaj proces osluškivanja dogodi u duhovnom okruženju koje podupire otvorenost u dijeljenju i u slušanju. Zbog toga vas se potiče da mjesno iskustvo sinodskog procesa temeljite na promišljanju Svetoga pisma, liturgiji i molitvi. Tako naše putovanje uzajamnoga slušanja može biti izvoran doživljaj razlučivanja glasa Duha Svetoga. Izvorno je razlučivanje moguće tamo gdje ima vremena za duboko promišljanje i duha uzajamnoga povjerenja, zajedničke vjere i gdje je zajednički cilj.

Pripremni dokument podsjeća nas na kontekst u kojem se ova Sinoda odvija – globalna pandemija, mjesni i međunarodni sukobi, sve veći utjecaj klimatskih promjena, migracije, razni oblici nepravde, rasizam, nasilje, progoni te sve veće nejednakosti u čovječanstvu, da navedemo samo poneke. U Crkvi je ovaj trenutak isto tako obilježen patnjama maloljetnika i ranjivih osoba »zbog spolnog zlostavljanja, zlorabe moći i zlorabe savjesti koja je počinio značajan broj svećenika i Bogu posvećenih osoba«². S obzirom na sve to, nalazimo se u ključnom trenutku u životu Crkve i svijeta. Pandemija bolesti COVID-19 još je neizmjerljivo pojačala postojeće nejednakosti. Istodobno, ova je globalna kriza oživjela našu svijest da svi dijelimo istu sudbinu te da »su problemi jedne osobe problemi svih« (FT, 32). Kontekst pandemije bolesti COVID-19 zacijelo će utjecati na tijek sinodskog procesa. Ova pandemija stvara realne logističke izazove, ali isto tako nudi i mogućnost pospješivanja oživljavanja Crkve u kritičnom trenutku ljudske povijesti, kada su mnoge mjesne Crkve suočene s različitim pitanjima kako dalje.

U tom kontekstu sinodalnost predstavlja put na kojem se Crkva može obnoviti djelovanjem Duha Svetoga, zajedničkim slušanjem onoga što Bog ima reći svojem narodu. Ali ovaj nas zajednički hod ne samo još dublje ujedinjuje kao narod Božji, nego nas isto tako šalje da pronosimo svoje poslanje kao proročko svjedočenje koje obuhvaća cijelu ljudsku obitelj, zajedno s našom braćom kršćanima drugih denominacija i zajedno s drugim vjerskim tradicijama.

1.2. Što je sinodalnost? Pozadina ove Sinode

Sazivanjem ove Sinode papa Franjo poziva cijelu Crkvu da razmišlja o temi koja je odlučujuća za njezin život i poslanje: »Upravo je put sinodalnosti onaj koji Bog očekuje od Crkve trećega tisućljeća.«³ Kao posljedica obnove Crkve koju je

² FRANJO, [Pismo Božjem narodu](#) (20. kolovoza 2018.).

³ FRANJO, [Obraćanje na svečanosti u prigodi 50. obljetnice ustanovljenja Biskupske sinode](#) (17. listopada 2015.).

predložio Drugi vatikanski koncil, ovaj zajednički hod dar je i zadaća. Zajedničkim promišljanjem o tom dosadašnjem putovanju različiti pripadnici Crkve moći će učiti iz iskustava i perspektiva drugih, vođeni Duhom Svetim (PD, 1). Prosvijećeni Božjom riječju i ujedinjeni u molitvi moći ćemo razlučiti procese traženja Božje volje i ići putovima na koje nas Bog poziva – prema dubljem zajedništvu, potpunijem sudjelovanju i većoj otvorenosti za ostvarenje našega poslanja u svijetu. [Međunarodna teološka komisija \(ITC\) ovako opisuje sinodalnost:](#)

'Sinoda' je drevna i časna riječ u predaji Crkve značenje koje se crpi iz najdubljih tema Objave. [...] Ona označava put kojim narod Božji zajedno hodi. Isto tako odnosi se na Gospodina Isusa koji sebe predstavlja kao 'put, istinu i život' (Iv 14,6), te na činjenicu da su se kršćani, Njegovi sljedbenici, izvorno nazivali 'pripadnicima ovoga Puta' (usp. Dj 9,2; 19,9.23; 22,4; 24,14.22).

Sinodalnost prije svega označava poseban *stil* koji karakterizira život i poslanje Crkve, izražavajući njezinu narav kao Božjega naroda koji zajedno hodi i koji se okuplja, pozvan od Gospodina Isusa u snazi Duha Svetoga da naviješta evanđelje. Sinodalnost bi se trebala izražavati u redovitosti života i djelovanja Crkve.

U tom smislu sinodalnost omogućuje cijelomu Božjemu narodu da zajedno kroči naprijed, slušajući Duha Svetoga i Božju riječ, da sudjeluje u poslanju Crkve, i to u zajedništvu koje Krist uspostavlja među nama. Naš *zajednički hod* jest, naime, ono što najviše ostvaruje i očituje narav Crkve kao hodočasničkoga i misionarskoga Božjega naroda (PD, 1).

Ono što je zajedničko cijelomu Božjemu narodu jesu dostojanstvo i poziv po krštenju. Snagom svoga krštenja svi smo pozvani biti aktivni sudionici u životu Crkve. U župama, malim kršćanskim zajednicama, pokretima laika, redovničkim zajednicama te drugim oblicima zajedništva, žene i muškarci, mladi i stari, svi smo pozvani slušati jedni druge kako bismo čuli poticaje Duha Svetoga koji dolazi da bi usmjerio naša ljudska nastojanja, udahnujući život i životnu snagu u Crkvu i vodeći nas u dublje zajedništvo za naše poslanje u svijetu. Dok Crkva kreće na ovaj sinodski hod, moramo učiniti sve što je moguće kako bismo se otvorili iskustvima istinskoga osluškivanja i razlučivanja na putu postajanja Crkvom kakvom nas Bog poziva da budemo.

1.3. Što je cilj ove Sinode? Svrhe sinodskog procesa

Crkva prepoznaje da je sinodalnost sastavni dio same njezine naravi. Biti sinodska Crkva pronalazi svoj izričaj na ekumenskim koncilima, sinodama biskupa, biskupijskim sinodama te biskupijskim i župnim vijećima. Mnogo je načina na koje doživljavamo oblike *sinodalnosti* koji već postoje diljem Crkve. Ipak, biti sinodska Crkva nije ograničeno na te već postojeće institucije. Štoviše, sinodalnost nije tek neko događanje ili slogan, nego stil i način postojanja kojim Crkva živi svoje poslanje u svijetu. Poslanje Crkve iziskuje da cijeli Božji narod hodi zajedno, pri čemu svaki ud obavlja svoju osnovnu zadaću, ujedinjen sa svima drugima. Sinodska Crkva kroči naprijed u zajedništvu kako bi ostvarila zajedničko poslanje sudjelovanjem svakoga svoga člana. Svrha ovoga sinodskoga procesa nije pružiti privremen i jednokratno doživljaj sinodalnosti, nego pružiti priliku svemu Božjemu narodu da zajedno razluči kako kročiti dalje putem koji nas vodi prema Crkvi koja je neprekidno sinodalna.

Jedan od plodova Drugoga vatikanskog koncila bio je uspostava Biskupske sinode. Dok se Biskupska sinoda dosad održavala kao skupština biskupa zajedno s papom i pod njegovim vodstvom, Crkva sve više spoznaje da je sinodalnost put cjelokupnoga Božjega naroda. Stoga sinodski proces nije više samo skupština biskupa, već hod na koji su pozvani svi vjernici i na kojemu svaka mjesna Crkva ima bitnu ulogu. Drugi je vatikanski koncil iznova ojačao osjećaj da su svi kršteni, kako hijerarhija tako i laici, pozvani da budu aktivni sudionici u spasenjskomu poslanju Crkve (LG, 32-33). Vjernici su u krštenju i potvrdi primili Duha Svetoga te posjeduju različite darove i karizme za obnovu i izgradnju Crkve, kao udovi Tijela Kristova. Stoga učiteljska vlast pape i biskupa jest u dijalogu sa *sensusom fideliumom*, živim glasom Božjega naroda (usp. *Sensus fidei* u životu Crkve, 74). Hod u sinodalnosti potiče na donošenje pastoralnih odluka koje će, što je moguće jasnije, odražavati Božju volju, temeljeći ih na živome glasu Božjega naroda (ICT, *Syn.*, 68). Valja imati na umu da suradnja s teolozima – laicima, zaređenima i redovnicima – može biti korisna potpora u artikuliranju glasa Božjega naroda koji izražava zbiljnost vjere temeljem življenoga iskustva.

Dok su se na nedavno održanim sinodama proučavale teme kao što su nova evangelizacija, obitelj, mladi, Amazonija, ova se Sinoda usredotočuje na temu same sinodalnosti.

Ovaj sinodski hod na koji krećemo vodi se temeljnim pitanjem: *kako se danas – na različitim razinama, od mjesne do one opće – ostvaruje taj »zajednički hod« koji Crkvi omogućuje naviještati evanđelje u skladu s poslanjem koje joj je povjereno; i na koje nas to korake Duh poziva kako bismo rasli kao sinodalna Crkva?* (PD, 2).

U tome vidu, cilj je ove Sinode oslušivati, u zajedništvu svega Božjeg naroda, ono što Duh Sveti govori Crkvi. To činimo slušajući zajedno riječ Božju u Svetome pismu i živu predaju Crkve, a potom slušajući jedni druge, te osobito one na marginama, razlučujući znakove vremena. Zapravo, sav sinodalni proces usmjeren je prema promicanju živoga iskustva razlučivanja, sudjelovanja i suodgovornosti, gdje se sabire raznolikost darova za poslanje Crkve u svijetu.

U tom smislu jasno je da svrha ove Sinode nije proizvesti više dokumenata. Umjesto toga cilj je nadahnuti ljude da sanjaju Crkvu kakvu smo pozvani biti, omogućiti da procvjetaju nadanja, pobuditi povjerenje, vidati rane, tkati nove i dublje odnose, učiti jedni od drugih, graditi mostove, prosvjetljivati pameti, ugrijati srca te obnoviti snagu naših ruku za naše zajedničko poslanje (PD, 32). Tako cilj sinodskog procesa nije tek niz vježbi koje počinju i završavaju, već je to hod u istinskome rastu prema zajedništvu i poslanju, na ostvarenje čega Bog poziva Crkvu u trećem tisućljeću.

Na ovome *zajedničkom hodu* bit ćemo pozvani obnoviti svoje mentalitete i crkvene strukture kako bi živjeli Božji poziv za Crkvu među sadašnjim znakovima vremena. Oslušivanje cjelokupnoga Božjeg naroda pomoći će Crkvi da donese pastoralne odluke koje, što je više moguće, odgovaraju Božjoj volji (ITC, *Syn.*, 68). Krajnji obzor prema kojemu će biti usmjeren ovaj sinodski hod Crkve jest služiti dijalogu Boga sa čovječanstvom (DV, 2) te zajedno hoditi prema kraljevstvu Božjemu (usp. LG, 9; RM, 20). Ukratko, ovaj je sinodski hod usmjeren prema Crkvi koja će na plodonosniji način biti u službi dolaska Kraljevstva nebeskoga.

1.4. Tema ove Sinode: *Za sinodalnu crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje*

Na svečanosti obilježavanja [50. obljetnice ustanovljenja Biskupske sinode u listopadu 2015.](#), papa Franjo je rekao: »Svijet u kojemu živimo, i koji smo pozvani voljeti i služiti mu i u njegovim proturječjima, zahtijeva od Crkve jačanje suradnje na svim područjima njezina poslanja.« Taj poziv na suradnju u poslanju Crkve upućen je cijelomu Božjemu narodu. Papa Franjo jasno je to istaknuo kada je uputio izravan poziv svemu Božjem narodu da pridonese naporima Crkve na putu iscjeljenja: »Svaki krštenik trebao bi se osjećati uključenim u crkvenu i društvenu promjenu koja nam je toliko potrebna. Ta promjena zahtijeva osobno i zajedničko obraćenje koje nam omogućuje vidjeti stvari kako ih Gospodin vidi.« U travnju 2021. godine papa Franjo je najavio sinodski hod cijeloga Božjeg naroda, koji će u svakoj mjesnoj Crkvi početi u listopadu 2021. godine, a doživjeti vrhunac na skupštini Biskupske sinode u listopadu 2023. godine.

KLJUČNI POJMOVI SINODSKOG PROCESA

Tema Sinode je *Za sinodalnu Crkvu: zajedništvo, sudjelovanje i poslanje*. Tri dimenzije ove teme su **zajedništvo, sudjelovanje i poslanje**. Te su tri dimenzije međusobno duboko povezane. One su vitalni stupovi sinodalne Crkve. Među njima nema hijerarhije. Naprotiv, svaka od njih obogaćuje i usmjeruje druge dvije. Među njima trima dinamičan je odnos koji je potrebno oblikovati imajući na umu sve tri.

→ **Zajedništvo**: U svome dobrohotnome naumu Bog okuplja naše narode, među sobom različite ali ujedinjene u istoj vjeri, po savezu koji nudi svome puku. Zajedništvo koje dijelimo pronalazi svoje najdublje korijene u ljubavi i jedinstvu Presvetoga Trojstva. Krist je taj koji nas pomiruje s Ocem i koji nas, u Duhu Svetome, ujedinjuje jedne s drugima. Zajedno smo, nadahnuti slušajući Božju riječ, po živoj predaji Crkve te utemeljeni u *sensu fidei* koji dijelimo. Svi mi imamo svoju ulogu u razlučivanju i življenju Božjega poziva njegovu narodu.

→ **Sudjelovanje**: Poziv na sudjelovanje svih koji pripadaju Božjemu narodu – laicima, posvećenima i zaređenima – da se, u međusobnome poštovanju, zauzmu za pomno uzajamno oslušivanje. Duh Sveti vodi naše težnje za Crkvu trećega tisućljeća. Ovo nam slušanje otvara prostor za zajedničko oslušivanje Duha Svetoga i usmjeruje naše težnje prema dobrobiti Crkve trećega tisućljeća. Sudjelovanje se temelji na tomu da su svi vjernici osposobljeni i pozvani služiti jedni drugima po darovima koje je svatko primio od Duha Svetoga. U sinodalnoj je Crkvi cijela zajednica, u slobodnoj i bogatoj raznolikosti njezinih članova, pozvana zajedno *moliti, slušati, analizirati, voditi dijalog, razlučivati i pružati savjete za donošenje pastoralnih odluka* koje, što je više moguće, odgovaraju Božjoj volji (ICT, *Syn.*, 67-68). Potrebno je istinski se potruditi uključiti one koji su na marginama ili se osjećaju isključenima.

→ **Poslanje**: Crkva postoji da bi evangelizirala. Nikada se ne možemo usredotočiti na sebe. Naše je poslanje svjedočiti Božju ljubav posred cijele ljudske obitelji. Ovaj sinodski proces ima duboko misionarsku dimenziju. Cilj mu je osposobiti Crkvu za bolje svjedočenje evanđelja, posebice onima koji žive na duhovnim, društvenim, gospodarskim, političkim, zemljopisnim i egzistencijalnim periferijama našega svijeta. Na taj je način sinodalnost put kojim Crkva može na plodonosniji način ispuniti svoje poslanje evangelizacije svijeta, kao kvasac u službi dolaska Božjega kraljevstva.

1.5. Iskustvo na mjesnoj razini

Prva etapa sinodskog procesa je etapa oslušivanja u mjesnim Crkvama. Nakon svečanoga otvorenja u Rimu u nedjelju 9. listopada 2021. godine, započet će biskupijska etapa Sinode u nedjelju 17. listopada 2021. godine. Da bi pomogao u tom početnom razdoblju sinodskog hoda, glavni tajnik Biskupske sinode, kardinal Mario Grech, pisao je svim biskupima u svibnju 2021. godine pozvavši ih da imenuju povjerenike, koji će voditi etapu slušanja na mjesnoj razini. Taj je povjerenik ili tim isto tako poveznica između biskupije i župa, kao i između biskupije i biskupske konferencije. Od mjesnih se Crkava traži da daju odgovore svojim biskupskim konferencijama kako bi omogućile prikupljanje ideja prije roka određenoga za travanj 2022. godine. Na taj će način biskupske konferencije i sinode Istočnih katoličkih Crkava moći opet prirediti sažetak za Biskupsku sinodu. Ti će se materijali sažeti te će poslužiti kao polazište za izradu dvaju radnih dokumenata (poznatih kao *Instrumentum laboris*). Naposljetku, skupština Biskupske sinode održat će se u Rimu u listopadu 2023. godine.

Kako se kaže u *Pripremnom dokumentu* (br. 31):

Svrha prve etape sinodskog hoda jest poticanje širokoga procesa savjetovanja kako bi se prikupilo bogatstvo iskustava življene sinodalnosti, u njihovim različitim oblicima i vidicima, uključujući pastire i vjernike partikularnih Crkava na svim mogućim razinama, putem najprikladnijih sredstava prema specifičnim mjesnim stvarnostima: savjetovanje, koje koordinira biskup, upućeno je »prezbiterima, đakonima i vjericima laicima njihovih Crkava, bilo pojedinačno bilo udruženima, ne zanemarujući dragocjeni doprinos koji mogu dati posvećeni muškarci i žene« (EC, 7). Posebno se traži doprinos tijelâ sudioništva partikularnih Crkava, osobito Prezbiterskog vijeća i Pastoralnog vijeća, od kojih se uistinu »može početi oblikovati sinodalna Crkva«⁴. Jednako će tako biti dragocjen doprinos drugih crkvenih stvarnosti kojima će se *Pripremni dokument* poslati, kao i doprinos onih koji žele izravno poslati vlastiti. Bit će, na kraju, od temeljne važnosti da se također dadne prostor glasu siromašnih i isključenih, a ne samo onih koji imaju određenu službu ili odgovornost unutar partikularnih Crkava.

Potiče se vjerske zajednice, pokrete laika, udruge vjernika i druge crkvene skupine da sudjeluju u sinodskom procesu u kontekstu mjesnih Crkava. Međutim, oni

⁴ FRANJO, [Obraćanje na svečanosti u prigodi 50. obljetnice ustanovljenja Biskupske sinode](#) (17. listopada 2015.).

mogu, baš kao i svaka skupina ili pojedinac koji nemaju prilike to učiniti na mjesnoj razini, svoj prilog uputiti izravno Glavnom tajništvu kako je utvrđeno u *Episcopalis communio* (čl. 6. o *Savjetovanju s narodom Božjim*):

§ 1. Savjetovanje s Božjim narodom odvija se u partikularnim Crkvama, putem Biskupskih sinoda patrijarhijskih i velikih nadbiskupskih Crkava, Vijeća hijerarha i Skupština hijerarha samosvojnih Crkava te biskupskih konferencija. U svakoj partikularnoj Crkvi biskupi provode savjetovanje s Božjim narodom pomoću tijela sudioništva predviđenih pravom, ne isključujući pritom druge metode koje budu držali prikladnima.

§ 2. Unije, savezi i muške i ženske konferencije ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života savjetuju se s višim poglavarima koji se, pak, mogu obratiti za savjet vlastitim vijećima kao i drugim članovima spomenutih ustanova i družbi.

§ 3. Na isti način, vjernička društva koje je priznala Sveta Stolica savjetuju se sa svojim članovima.

§ 4. Uredi Rimske kurije pružaju svoj doprinos vodeći računa o pripadajućim posebnim mjerodavnostima.

§ 5. Generalno tajništvo Sinode može ustanoviti i druge oblike savjetovanja s Božjim narodom.

Svaka će etapa slušanja biti prilagođena mjesnim okolnostima. Ljudi u udaljenijim zajednicama koji imaju ograničen pristup internetu vjerojatno će biti uključeni na drukčiji način negoli oni u gradskim sredinama. Zajednice koje su pod ugrozom pandemije bolesti COVID-19 vjerojatno će mogućnost dijaloga i međusobnoga slušanja organizirati drukčije od onih zajednica koje imaju visoku stopu oporavka. Kakve god da su mjesne prilike, povjerenike odgovorne za prvu etapu sinode u biskupijama potiče se da se usredotoče na **najveću moguću uključenost i sudjelovanje**, nastojeći obuhvatiti što je moguće veći broj osoba, a **osobito one na periferiji koje su često isključene i zaboravljene**. Nastojanje oko najšire mogućega sudjelovanja pomoći će da sinteze koje budu oblikovane na razinama biskupija, biskupskih konferencija te cijele Crkve odražavaju pravu stvarnost i življeno iskustvo Božjega naroda. Budući da je uključenost Božjega naroda od temeljne važnosti te mnogima pruža prvi korak u iskustvu sinodalnosti, bitno je da svi oblici osluškivanja na mjesnoj razini budu ostvarivani po načelima zajedništva, sudjelovanja i poslanja koja nadahnjuju ovaj sinodski hod. Odvijanje sinodskog procesa na mjesnoj razini isto tako mora uključivati:

- **Razlučivanje** slušanjem kako bi se stvorio prostor za vodstvo Duha Svetoga.
- **Pristupačnost** kako bi se osiguralo sudjelovanje što je moguće većeg broja ljudi, bez obzira na mjesto, jezik, razinu obrazovanja, društveno-ekonomski položaj, sposobnost/invalidnost te na njihova materijalna sredstva.
- **Kulturnu svijest** da se slavi i prigrli različitost unutar mjesnih zajednica.
- **Uključivost**, čineći sve što je moguće da bise uključilo one koji se osjećaju isključeni i marginalizirani.
- **Partnerstvo** temeljeno na modelu suodgovorne Crkve.
- **Poštovanje** prava, dostojanstva i mišljenja svakoga sudionika.
- **Podrobni sažetci** koji istinski odražavaju sveukupnost kritičkih i odobravajućih gledišta u svim odgovorima, uključujući mišljenja koja izražava samo manjina sudionika.
- **Transparentnost**, koja osigurava da kriteriji pozivanja, angažiranja te uvrštavanja i prikupljanja doprinosa budu jasni i da se o njima dobro izvijesti.
- **Pravednost**, koja jamči da se tijekom sudjelovanja u procesu slušanja prema svakoj osobi jednako odnosi te da se čuje svaki glas.

Potiče se povjerenike u biskupijama da iskoriste bogatstvo življenog iskustva Crkve u njihovim mjesnim okolnostima. Tijekom cijele biskupijske etape korisno je imati na umu načela sinodskoga procesa te potrebu jasne strukture raspravā, kako bi ih se moglo sažeti i kako bi mogle učinkovito poslužiti za izradu radnih dokumenata (*Instrumentum laboris*). Želimo biti pozorni otkrivajući kako Duh govori po Božjem narodu.

2. NAČELA SINODSKOG PROCESA

2.1. Tko može sudjelovati?

U svim Evanđeljima vidimo kako Isus pristupa svima. On spašava ljude ne samo pojedinačno, nego i kao narod kojeg on okuplja kao jedini Pastir stada (usp. Iv 10,16). Isusova služba nam pokazuje da nitko nije isključen iz Božjega plana spasenja.

Djelo evangelizacije i poruka spasenja ne mogu se razumjeti a da se nema u vidu trajna Isusova otvorenost prema najširim masama. Evanđelja govore o *mnoštvu*, koje čine svi ljudi koji slijede Isusa na putu i svi oni koje Isus poziva da ga slijede. Drugi vatikanski koncil naglašuje da su »svi ljudi pozvani k novomu Božjem narodu« (LG, 13). Bog zaista djeluje u svima koje je okupio. To je razlog zašto »sveukupnost vjernika, koji imaju pomazanje od Svetoga, ne može se u vjerovanju prevariti, a to svoje osobito svojstvo očituje nadnaravnim osjećajem vjere svega naroda, kad 'od biskupa pa do posljednjih vjernih laika' pokazuje svoje opće slaganje u stvarima vjere i ćudoređa« (LG, 12). Koncil, nadalje, naglašuje da je takvo razlučivanje nadahnuto Svetim Duhom te da se ostvaruje dijalogom među svim narodima, čitajući znakove vremena, u vjernosti nauku Crkve.

U tom svjetlu cilj biskupijske etape sinodskoga hoda jest savjetovati se s Božjim narodom kako bi se sinodski proces ostvario slušanjem **svih krštenih**. Sazivanjem ove Sinode papa Franjo poziva sve krštene da sudjeluju u ovom sinodskom procesu koji počinje na biskupijskoj razini. Biskupije su pozvane imati na umu kako su svi kršteni glavni subjekti ovoga sinodskog iskustva. Poglavitito se valja pobrinuti da se uključi one osobe koje su u opasnosti da budu isključene: žene, osobe s invaliditetom, izbjeglice, migranti, stariji, oni koji žive u siromaštvu, katolici koji rijetko ili nikada ne prakticiraju svoju vjeru itd. Treba iznaći kreativna sredstva kako bi se uključilo djecu i mlade.

Zajedno, svi kršteni su subjekt *sensusa fideliuma*, živoga glasa Božjega naroda. Istodobno, kako bi potpuno sudjelovali u razlučivanju, važno je da kršteni čuju glas drugih ljudi u svojim mjesnim sredinama, uključujući one koji su prestali prakticirati vjeru, ljude drugih vjerskih tradicija, ljude bez vjere itd. Jer, kako Koncil izjavljuje: »Radost i nada, žalost i tjeskoba ljudi našeg vremena, osobito siromašnih i svih koji trpe, jesu radost i nada, žalost i tjeskoba također Kristovih učenika te nema ničega uistinu ljudskoga a da ne bi našlo odjeka u njihovu srcu« (GS, 1).

Zbog toga, dok su **svi kršteni** osobito pozvani sudjelovati u sinodskom procesu, **nitko** – bez obzira na vjersku pripadnost – **ne bi smio biti isključen** iz mogućnosti dijeljenja vlastitih stavova i iskustava u mjeri u kojoj želi pomoći Crkvi na

njezinome sinodskom putu traženja onoga što je dobro i istinito. To posebice vrijedi za one koji su ranjiviji i marginaliziraniji.

2.2. Proces koji je istinski sinodski: slušanje, razlučivanje i sudjelovanje

Sinodski proces u prvom je redu *duhovan* proces. To nije obično prikupljanje podataka ili niz sastanaka i rasprava. Sinodsko slušanje usmjereno je prema *razlučivanju*. Ono iziskuje od nas da učimo i vježbamo umijeće osobnoga i zajedničkoga razlučivanja. Oslušujemo jedni druge, našu predaju vjere i znakove vremena kako bismo razlučili što Bog govori svima nama. Papa Franjo naznačuje dva povezana cilja ovoga procesa osluškivanja: »slušati Boga kako bismo s njim čuli *vapaj* njegova naroda; slušati njegov narod dok ne dođemo u suglasje s voljom na koju nas Bog poziva«⁵.

Ta vrsta razlučivanja nije jednokratna nego je, u konačnici, način života koji je utemeljen u Kristu, slijedeći vodstvo Duha Svetoga, živeći na veću slavu Božju. Zajedničko razlučivanje pomaže izgraditi cvatuće i otporne zajednice za poslanje Crkve danas. Razlučivanje je Božja milost, ali iziskuje naše ljudsko sudjelovanje na jednostavne načine: molitvom, razmišljanjem, obraćanjem pozornosti na vlastite unutarnje sklonosti, slušanje i razgovor s drugima na iskren, sadržajan i otvoren način.

Crkva nam nudi razne ključeve za duhovno razlučivanje. U duhovnome smislu razlučivanje je umijeće tumačenja u kojem nas smjeru vode želje srca, a da se pritom ne damo zavesti onim što nas vodi onamo kamo nikada nismo htjeli ići. Razlučivanje uključuje razmišljanje te uključuje i srce i um u donošenju odluka u našim konkretnim životima kako bismo tražili i pronašli Božju volju.

Ako je osluškivanje metoda sinodskoga procesa, a razlučivanje cilj, onda je sudjelovanje njegov put. Poticanje sudjelovanja vodi nas putom izlaska iz samih sebe kako bismo uključili druge koji misle drukčije od nas. Slušanje onih koji misle isto kao i mi ne donosi ploda. Dijalog uključuje susretanje po različitosti mišljenja. Bog, naime, često govori po glasu onih koje lako možemo isključiti, ostaviti postrani ili ih ne uzimati u obzir. Moramo se posebice potruditi osluškivati one koje bismo mogli biti u napasti smatrati nevažnima i one koji nas tjeraju da razmotrimo nova stajališta koja mogu promijeniti naš način mišljenja.

⁵ FRANJO, [Obraćanje na svečanosti u prigodi 50. obljetnice ustanovljenja Biskupske sinode](#) (17. listopada 2015.).

2.3. Načini sudjelovanja u sinodskom procesu

U raznim je prigodama papa Franjo iznosio svoje viđenje [kako konkretno izgleda praksa sinodalnosti](#). Iznosimo konkretne stavove koji omogućuju istinsko slušanje i dijalog tijekom sudjelovanja u sinodskom procesu.

- **Biti sinodski iziskuje vrijeme koje se dijeli s drugima:** Pozvani smo govoriti s istinskom hrabrošću i iskrenošću (*parrhesia*) kako bismo umjeli povezati *slobodu, istinu i ljubav*. Svatko može rasti u razumijevanju putem dijaloga.
- **Poniznost u slušanju mora odgovarati hrabrosti u govorenju:** Svatko ima pravo da ga se čuje, baš kao što i svatko ima pravo govoriti. Sinodski dijalog ovisi o hrabrosti, kako u govorenju tako i u slušanju. Nije riječ o zauzimanju u raspravi radi uvjeravanja drugih. Umjesto toga, riječ je o prihvaćanju onoga što kažu drugi kao načina kako Duh Sveti može govoriti na korist svima. (1 Kor 12,7).
- **Dijalog nas dovodi do novine:** Moramo biti spremni promijeniti svoja mišljenja temeljem onoga što smo čuli od drugih.
- **Otvorenost za obraćenje i promjenu:** Često se opiremo onomu na što nas Duh Sveti nastoji nadahnuti da poduzmemo. Pozvani smo odreći se stavova samodopadnosti i udobnosti, koji nas navode da odluke donosimo samo na temelju toga kako se što činilo u prošlosti.
- **Sinode su crkveni proces razlučivanja:** Razlučivanje se temelji na uvjerenju da Bog djeluje u svijetu te da smo pozvani oslušivati na što nas Duh potiče.
- **Mi smo znakovi Crkve koja sluša i putuje:** Slušanjem Crkva slijedi primjer samoga Boga koji sluša vapaj svoga naroda. Sinodski nam proces pruža mogućnost da se otvorimo slušanju na pravi način, ne pribjegavajući već pripremljenim odgovorima ili unaprijed oblikovanim sudovima.
- **Napustiti predrasude i stereotipe:** Mogu nas opterećivati naše slabosti i naša sklonost grijehu. Prvi korak prema slušanju jest oslobađanje uma i srca od predrasuda i stereotipa koji nas vode na pogrešan put, prema neznanju i podjelama.
- **Pobijediti bolest klerikalizma:** Crkva je Tijelo Kristovo, urešeno raznim karizmama, u kojemu je svakomu udu povjerena posebna uloga. Svi smo međuovisni jedni o drugima i svima nam je zajedničko jednako dostojanstvo u svetomu Božjem narodu. Na sliku Kristovu, prava moć je služenje. Sinodalnost poziva pastire da pažljivo slušaju stado povjereno njihovom srcu, baš kao što poziva i laike da slobodno i iskreno izraze svoja mišljenja. Svatko sluša drugoga iz ljubavi, u duhu zajedništva i našega zajedničkoga poslanja. Tako se moć Duha Svetoga očituje na mnogo načina u cijelomu Božjemu narodu i po njemu.

- **Svladati virus samodostatnosti:** Svi smo u istoj lađi. Zajedno tvorimo Tijelo Kristovo. Ostavljajući po strani obmanu samodostatnosti, možemo učiti jedni od drugih, hoditi zajedno i biti na usluzi jedni drugima. Možemo graditi mostove koji premošćuju zidove koji katkad prijete da će nas razdvojiti – dob, spol, bogatstvo, razna umijeća, različiti stupnjevi obrazovanje itd.
- **Nadići ideologije:** Moramo izbjeći opasnost pridavanja veće pozornosti idejama nego stvarnostima života vjere, koje ljudi žive na konkretan način.
- **Probuditi nadu:** Činjenje onoga što je pravo i istinito nije usmjereno privlačenju pozornosti ili stvaranju vijesti, nego ima za cilj biti vjeran Bogu i služiti njegovu narodu. Pozvani smo biti svjetionici nade, a ne proroci propasti.
- **Sinode su vrijeme za snove i za *posvećivanje vremena budućnosti*:** Pozvani smo pokrenuti u svojim sredinama iskustvo koje će nadahnjivati ljude, ne isključujući nikoga, kako bismo stvorili viziju budućnosti ispunjenu radošću evanđelja. Sudionicima mogu biti od pomoći i ovi prijedlozi (usp. [*Christus vivit*](#)):
 - **Inovativan vidik:** kreativno i smiono razvijati nove pristupe.
 - **Biti uključiv:** sudionička i suodgovorna Crkva, sposobna cijeniti svoju bogatu raznolikost, prihvaća sve one koje često zaboravljamo i zapostavljamo.
 - **Otvoren duh:** izbjegavajmo ideološko etiketiranje i koristimo se metodologijama koje su donijele ploda.
 - **Slušanje svakoga, ne zaboravljajući nikoga:** učeći jedni od drugih možemo bolje razmišljati o divnoj mnogovrsnoj stvarnosti, kakva je Crkva pozvana biti.
 - **Shvaćanje zajedničkoga hoda:** hodeći putom na koji Bog poziva Crkvu za treće tisućljeće.
 - **Razumijevanje pojma suodgovorne Crkve:** vrjednovati i uključiti jedinstvenu ulogu i poziv svakoga uda Kristova Tijela za obnovu i izgradnju cijele Crkve.
 - **Iskorak prema drugima posredstvom ekumenskoga i međureligijskoga dijaloga:** Zajedno sanjati i hoditi zajedno s cijelom ljudskom obitelji.

2.4. Izbjegavanje zamki

Baš kao na svakome putovanju, tijekom ovoga vremena sinodalnosti trebamo biti svjesni zamki koje bi mogle omesti naš hod naprijed. Ovdje je navedeno nekoliko zamki koje se moraju izbjegavati da bi se promicala životnost i plodnost sinodskoga procesa.

- 1) **Napast da sami, po vlastitome nahodjenju, budemo voditelji, umjesto da se povjerimo Božjemu vodstvu.** Sinodalnost nije kakav strateški korporativan pothvat. Riječ je o duhovnom procesu koji vodi Duh Sveti. Možemo zapasti u kušnju da zaboravimo kako smo hodočasnici i sluge na putu koji nam je Bog pokazao. Naša ponizna nastojanja u organizaciji i koordinaciji na službu su Bogu koji nas vodi na našem putu. Mi smo glina u rukama božanskoga Lončara (Iz 64,7).
- 2) **Napast da se usredotočimo na sebe i svoje neposredne brige.** Sinodski proces nudi priliku da se otvorimo, pogledamo uokolo, da vidimo stvari iz drugog kuta gledanja te da napravimo misionarski iskorak na periferije. To od nas traži da razmišljamo na duge staze. To isto tako znači širenje naših obzora na dimenzije cijele Crkve i postavljanje pitanja kao što su: Što je Božji plan za Crkvu sada i ovdje? Kako možemo ostvariti Božji san za Crkvu na našoj mjesnoj razini?
- 3) **Napast da vidimo samo poteškoće.** Brojni su izazovi, poteškoće i muke s kojima su suočeni svijet i Crkva. Unatoč tome, usredotočenje na poteškoće samo će nas učiniti preopterećenima, obeshrabrenima i ciničnima. Ako se usredotočimo samo na tamu, upadamo u opasnost da ne vidimo svjetlo. Ne usredotočujmo se samo na ono što ne ide dobro, nego radije cijenimo prilike u kojima Duh Sveti stvara život i pogledajmo kako možemo dopustiti Bogu da djeluje potpunije.
- 4) **Napast da se usredotočimo samo na strukture.** Sinodski će proces, naravno, pozvati na obnovu struktura na različitim razinama Crkve, kako bi se prospješilo dublje zajedništvo, potpunije sudjelovanje i plodnije poslanje. Istodobno, iskustvo sinodalnosti ne bi se u prvome redu trebalo usredotočiti na strukture, nego na doživljaj zajedničkoga hoda prema razlučivanju puta koji nam je slijediti, vođeni nadahnućem Duha Svetoga. Obraćanje i obnova struktura dogodit će se samo po neprestanome obraćenju i obnovi svih udova Tijela Kristova.
- 5) **Napast da ne gledamo onkraj vidljivih granica Crkve.** Očitujući evanđelje u našim životima, žene i muškarci laici djeluju kao kvasac u svijetu u kojem živimo i djelujemo. Sinodski je proces vrijeme dijaloga s ljudima iz svijeta ekonomije i znanosti, politike i kulture, umjetnosti i sporta, medija i društvenih inicijativa. Bit će to vrijeme za razmišljanje o ekologiji i miru, životnim pitanjima i migraciji. Moramo imati pred očima sveobuhvatnu sliku kako bismo ispunili svoje poslanje u svijetu. To je isto tako prilika za produbljenje ekumenskoga hoda s drugim kršćanskim konfesijama te za produbljenje našega razumijevanja s drugim vjerskim tradicijama.
- 6) **Napast da iz vida izgubimo ciljeve sinodskoga procesa.** Dok napredujemo na putu sinode, moramo paziti da – iako naše rasprave mogu imati širok raspon

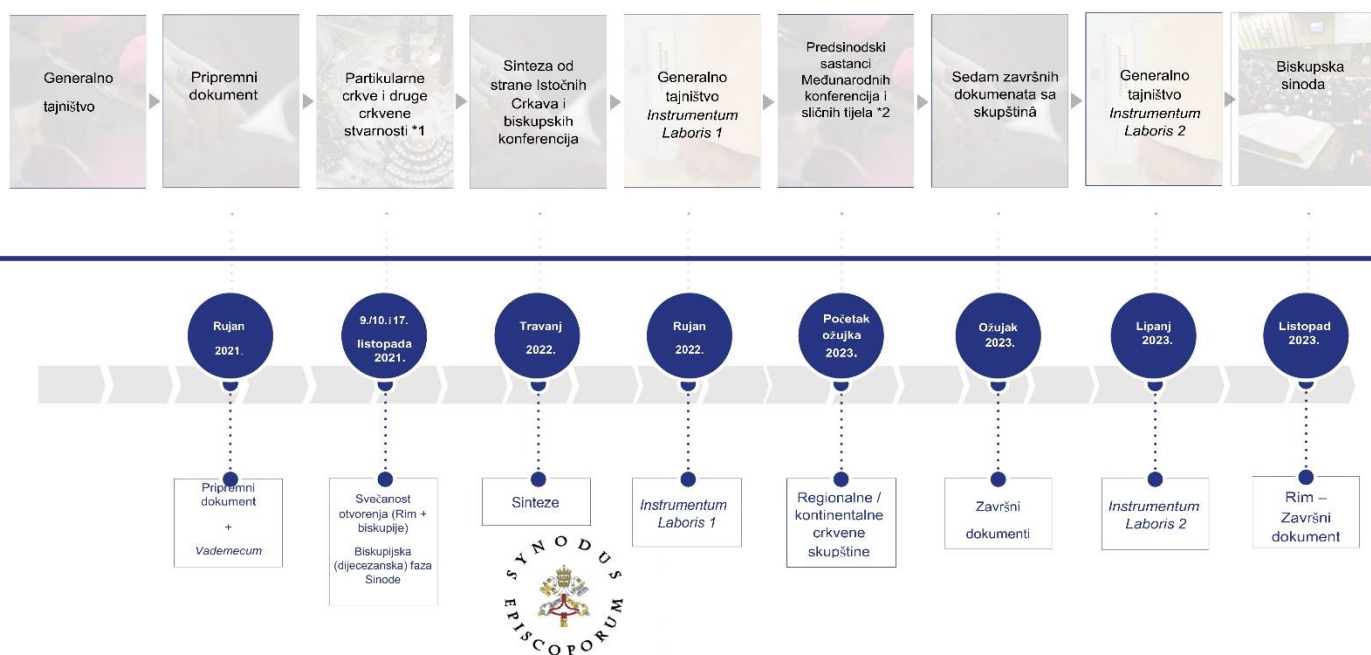
– sinodski proces zadrži cilj razlučivanja kako nas Bog poziva da zajedno kročimo naprijed. Nijedan sinodski proces neće razriješiti sve naše brige i probleme. Sinodalnost je stav i pristup da bi se išlo naprijed na suodgovoran način, koji je otvoren zajedničkomu prihvaćanju Božjih plodova tijekom vremena.

- 7) **Napast sukoba i podjela.** »Da svi budu jedno« (Iv 17,21). To je usrdna molitva Isusa Ocu, tražeći jedinstvo među svojim učenicima. Duh Sveti vodi nas dublje u zajedništvo s Bogom i jednih s drugima. Sjeme podjelā ne nosi ploda. Uzaludno je nastojati nametati svoje ideje cijelomu Tijelu pritišćući ili diskreditirajući one koji misle drukčije.
- 8) **Napast da Sinodu shvatimo kao kakav oblik parlamenta.** Ne smijemo sinodalnost brkati s 'političkom borbom' u kojoj, da bi se vladalo, jedna strana mora pobijediti drugu. Protivno je duhu sinodalnosti stvarati od drugih neprijatelje ili poticati sukobe koji dijele i koji prijete jedinstvu i zajedništvu Crkve.
- 9) **Napast da slušamo samo one koji su već uključeni u djelovanje Crkve.** Taj bi pristup mogao biti lakši za upravljanje, ali on naposljetku zapostavlja znatan dio Božjega naroda.

3. PROCES SINODE

ZA SINODALNU CRKVU: ZAJEDNIŠTVO, SUDJELOVANJE I POSLANJE

XVI. OPĆA REDOVNA SKUPŠTINA BISKUPSKE SINODE

*1 Dikasteriji, Posvećeni život (UISG-USG, SAVEZI I FEDERACIJE), udruge vjernika, visokoškolske ustanove.

*2 Afrika (SECAM), Oceanija (FCBCO), Azija (FABC), Bliski istok (CPCO), Europa (CCEE), Latinska Amerika (CELAM), Sjeverna Amerika (USCCB+CCCCB).

Slika 1. Ovaj informativno-grafički prikaz pokazuje cjelokupan tijek sinodskog procesa. Glavno tajništvo objavljuje *Pripremni dokument* i *Vademecum* kao sredstva pomoću kojih mjesne Crkve obavljaju biskupijsku etapu Sinode. Plodovi ove biskupijske etape skupit će se u sažetku svake mjesne Crkve. Potom će biskupske konferencije i sinode Istočnih katoličkih Crkava oblikovati sažetak na temelju sažetaka koje su dobili od mjesnih Crkava. Druga crkvena tijela isto će tako dobiti *Vademecum* i Upitnik (v. 5. dio) kako bi sudjelovala u savjetovanju i mogu razraditi vlastite sažetke. To uključuje dikasterije Rimske kurije, Uniju viših redovničkih poglavara i Međunarodnu uniju viših redovničkih poglavara (USG i UISG), druge unije i federacije posvećenoga života, međunarodne pokrete laika, sveučilišta i bogoslovne fakultete. Glavno tajništvo će formulirati prvo izdanje radnoga dokumenta (*Instrumentum laboris*) temeljem sinteza zaprimljenih od biskupskih konferencija, sinoda Istočnih katoličkih Crkava te

drugih crkvenih tijela spomenutih u napatku *Episcopalis communio*. Potom će se o tome prvom *Instrumentumu laborisu* raspravljati na kontinentalnim sastancima (v. 3.3.). Temeljem dokumenata sastavljenih na kontinentalnoj razini izradit će se drugo izdanje *Instrumentuma laborisa* za uporabu na skupštini Biskupske sinode u listopadu 2023. godine (*Glavno tajništvo Biskupske sinode*).

3.1. Biskupijska etapa

Veliki dio bogatstva ove etape oslušivanja bit će iznjedren u raspravama u župama, laičkim pokretima, školama i sveučilištima, redovničkim kongregacijama, kršćanskim zajednicama u pojedinim četvrtima, skupinama socijalnih aktivnosti, ekumenskim i međureligijskim pokretima te u drugim skupinama. Ovaj proces pokreću biskupi tako da će sudjelovanje na razini biskupija vjerojatno biti koordinirano redovitim putovima komunikacije dijecezanskih biskupa. Župe koje imaju župna pastoralna vijeća i biskupije koje pak imaju biskupijska pastoralna vijeća, mogu se koristiti tim postojećim *sinodalnim* tijelima za organizaciju, provedbu i življenje sinodskoga procesa na mjesnoj razini, pod uvjetom da se poduzmu potrebni naponi kako bi se doprlo do periferija i onih glasova koje se rijetko čuje. Cilj nije preopteretiti biskupije i župe, nego integrirati sinodski proces u život mjesne Crkve na kreativan način, kako bi se promicalo dublje zajedništvo, potpunije sudjelovanje i plodnije poslanje.

U ovoj etapi slušanja potičemo ljude da se okupljaju, odgovaraju na poticajna pitanja/slike/scenarije, da slušaju jedni druge te da daju pojedinačne i skupne povratne obavijesti, ideje i prijedloge. Ali, ako okolnosti (kao što su pandemijska ograničenja ili fizička razdaljina) onemogućuju interakciju u okupljanju i prisutnosti, onda je moguće poslužiti se raspravama u skupinama *online* pod vodstvom jednoga moderatora, ili pak drugim oblicima mogućima *online*, raspravama (*chat*), telefonskim pozivima i različitim oblicima društvene komunikacije, kao i tiskanim ili internetskim upitnicima. Molitveni materijali, biblijska razmišljanja te sakralna glazba, kao i umjetnička djela, poezija i drugo, mogu se koristiti kako bi se potaknulo promišljanje i dijalog.

Biskupijska etapa prilika je za župe i biskupije da se susretnu, iskuse i zajedno žive sinodski hod, otkrivajući ili razvijajući tako sinodska sredstva i putove koji su najprikladniji za svoje sredine, što će naposljetku postati nov stil mjesnih Crkava na putu sinodalnosti.

Time ova Sinoda ne samo da očekuje odgovore koji mogu pomoći na skupštini Biskupske sinode koja se treba održati u Rimu u listopadu 2023. godine, već želi promicati i razvijati praksu i iskustvo *sinodskog bivanja* (biti sinodalni) tijekom samoga procesa, kao i u budućnosti. Na raspolaganju su izvrsni materijali od onih

mjesnih Crkava koje su već pošle na taj put, kao što je [Metodološki vodič za crkvenu skupštinu Biskupske konferencije Latinske Amerike](#) te [Plenarno vijeće Australije](#) i njegovi [ključni dokumenti](#). Potičemo vas da pogledate te materijale koji vam mogu pomoći i nadahnuti vaš rad u mjesnoj Crkvi.

3.2. Uloga biskupskih konferencija i sinoda Istočnih katoličkih Crkava

Kada biskupijska etapa doživi vrhunac na biskupijskom predsinodskom susretu i u biskupijskome sažetku, biskupske konferencije i sinode Istočnih katoličkih Crkava prikupit će priloge i povratne informacije koje su zaprimile od biskupija i eparhija kako bi formulirale sažetke koji će na primjeren način odražavati prinose sudionika na mjesnoj razini. Biskupske konferencije i sinode Istočnih katoličkih Crkava pozvane su razlučiti i skupiti taj širi sažetak na vlastitome predsinodskom sastanku.

Ti će sažetci potom poslužiti kao polazište za prvo izdanje *Instrumentuma laborisa*, koje će objaviti Glavno tajništvo Biskupske sinode.

3.3. Kontinentalna etapa

Taj inicijalan *Instrumentum laboris* bit će radni dokument za sedam kontinentalnih sastanaka: Afrike (SECAM); Oceanije (FCBCO), Bliskog istoka (CPCO); Latinske Amerike (CELAM); Europe (CCEE) i Sjeverne Amerike (USCCB i CCCB).

Na tih će se sedam međunarodnih susreta izraditi sedam *Završnih dokumenata* koji će poslužiti kao podloga za drugi *Instrumentum laboris*, koji će se koristiti na skupštini Biskupske sinode u listopadu 2023. godine.

3.4. Skupština Biskupske sinode

Biskupi i slušatelji okupit će se sa Svetim Ocem na skupštini Biskupske sinode u Rimu u listopadu 2023. godine kako bi razgovarali i slušali jedni druge na temelju sinodskoga procesa koji je započeo na mjesnim razinama. Cilj Biskupske sinode nije zasjeniti biskupijsku etapu, etapu biskupskih konferencija, odnosno sinoda Istočnih katoličkih Crkava te kontinentalnu etapu, nego na općoj razini razlučiti glas Svetoga Duha koji je govorio u cijeloj Crkvi.

3.5. Provedbena etapa

Budući da je cilj ove Sinode promicati nov način življenja zajedništva, sudjelovanja i poslanja Crkve, provedbena će etapa biti ključna za zajednički hod naprijed na putu sinodalnosti. Namjera je da ta provedba dođe do svih mjesnih Crkava diljem svijeta, tako da sinodski proces kao svoje polazište i kao svoje odredište ima cjelokupan Božji narod (EC, 7). Povjerenici u biskupijama i druge osobe i tijela koji su bili uključeni u biskupijsku etapu, u tom pogledu mogu biti od pomoći, uključujući biskupijska pastoralna vijeća, prezbiterska vijeća te župna pastoralna vijeća.

Treba se nadati da će iskustvo sinodskoga procesa dovesti do novoga proljeća za oslušivanje, razlučivanje, dijalog i odlučivanje kako bi sav Božji narod mogao bolje hoditi u međusobnome zajedništvu i s cijelom ljudskom obitelji, pod vodstvom Duha Svetoga.

4. HOD SINODSKOM STAZOM U BISKUPIJAMA

4.1. Sažetak onoga što se predviđa za biskupijsku etapu

Prvi dio sinodskoga procesa nudi temelj za sve ostale etape. Namjera je biskupijske etape, uz jednostavan odgovor na upitnik, da što je moguće većem broju ljudi ponudi istinsko *sinodsko iskustvo* slušanja drugih i *zajedničkoga hoda* naprijed, pod vodstvom Svetoga Duha.

Duh Božji koji svojim svjetlom obasjava i oživljava taj *zajednički hod* Crkava, isti je onaj koji je na djelu u Isusovu poslanju, obećan apostolima i naraštajima učenikâ koji slušaju Božju riječ i provode ju u djelo. Duh se, prema Gospodinovu obećanju, ne ograničuje tek na to da bi potvrđivao kontinuitet Isusova evanđelja, već osvjetljava uvijek nove dubine Božje riječi i nadahnjuje odluke koje su prijeko potrebne da se podupre Crkvu na njezinu putu te dade nova snaga njezinu poslanju (usp. Iv 14,25-26;15,26-27;16,12-15), (PD, 16).

U *Pripremnom dokumentu* ocrtavaju se dvije *slike* iz Svetoga pisma koje nadahnjuju naš hod u izgradnji sinodalne Crkve. Prva slika izvire iz *prizora zajedništva* i neprestano prati put evangelizacije, još od Isusove službe propovijedanja: u njoj svatko pronalazi svoje mjesto – mnoštvo, apostoli i Gospodin (PD, 17-21). Druga se slika odnosi na iskustvo Duha Svetoga kada Petar i rana zajednica prepoznaju opasnost stavljanja neopravdanih granica za dioništvo u vjeri (PD, 22-24). Potičemo vas da razmišljate o tim dvjema slikama kao izvoru hrane i nadahnuća u sinodskome procesu.

Evandjelje svjedoči o Isusovu trajnome nastojanju da dopre do onih koji su isključeni, marginalizirani i zaboravljeni. Zajedničko obilježje cijela Isusova poslanja jest da se vjera javlja uvijek kada su ljudi vrjednovani: njihova se molba čuje, pomaže im se u njihovoj teškoći, cijeni se njihova raspoloživost, njihovo je dostojanstvo potvrđeno Božjim pogledom i obnovljeno unutar zajednice. Kako je Petra promijenio njegov doživljaj s Kornelijem, tako i mi moramo dopustiti da budemo preobraženi onime na što nas Bog poziva. Sinodskim procesom Bog nas vodi na zajednički put obraćenja onime što doživljavamo jedni s drugima. Bog dolazi do nas po drugima i dolazi do drugih po nama, često na iznenađujuće načine.

Da bi se to dogodilo, prijeko je potrebno poduzeti znatne napore kako bi se na sadržajan način uključio najveći mogući broj ljudi. To je prva odgovornost povjerenikâ u biskupijama, koji su imenovani da vode i animiraju biskupijsku etapu sinodskoga procesa. Tu neće biti od pomoći površan ili programiran doprinos, premda je iscrpan i s bogatstvom sadržaja; isto vrijedi i za one prinose koji ne odražavaju svu širinu i raznolikost iskustava.

U tom smislu biskupijska etapa trebala bi početi pronalaženjem najučinkovitijih načina postizanja najšire mogućega sudjelovanja. Moramo osobno doprijeti do periferija, do onih koji su napustili Crkvu, do onih koji rijetko ili nikada ne prakticiraju vjeru, do onih koji žive u siromaštvu ili su marginalizirani, do izbjeglica, isključenih, onih bez glasa itd.

Srce sinodskog iskustva je slušanje Boga po osluškivanju drugih, nadahnuti Božjom riječju. Slušamo jedni druge kako bismo bolje čuli glas Duha Svetoga koji govori u našem današnjem svijetu. To se može dogoditi i za samo jednoga okupljanja, no snažno potičemo da se održi više susreta kako bi se stvorilo interaktivnije ozračje dijeljenja, gdje se osobe upoznaju, stječu povjerenje jedni prema drugima i osjećaju da mogu slobodnije govoriti, živjeti tako istinsko sinodalno iskustvo *zajedničkoga hoda*. Osim formalnijih oblika razgovora i slušanja jedni drugih, važno je da na tim okupljanjima postoje i neformalni trenutci. Hodočašća, aktivnosti u skupinama, umjetnički izričaji pa čak i stanke za kavu mogu pomoći u promicanju osjećaja zajedništva, posredstvom dijeljenja zajedničkoga života s drugima.

Kako će se ti sastanci održavati, ovisit će o mjesnim okolnostima. Mogu se organizirati sastanci više župa, kao i zajedno raznih nositelja službi, primjerice oni u pastoralu zdravlja ili u katoličkome o odgoju i obrazovanju, redovničke zajednice, pokreti laika te ekumenske skupine.

U upitniku koji se nalazi u 5. dijelu predložena su pitanja koja mogu potaknuti i olakšavati to iskustvo dijeljenja i slušanja. Cilj nije odgovoriti na sva pitanja, nego

odabrati ona koja su najvažnija za svoje mjesne okolnosti. Možete postaviti i druga pitanja, štoviše, mi vas potičemo da ih postavljate. Kao opće načelo, neka se stavi naglasak na pitanja koja potiču iznošenje osobnih doživljaja i iskustava iz stvarnoga života, umjesto *doktrinalnih* tvrdnji. Nekoliko je primjera navedeno u 5. dijelu.

Odjeci dobiveni tijekom procesa slušanja trebali bi se objediniti u *sažetku*. Kako je objašnjeno u hodovniku/planu (4.4.), sažetak rasprava bi se trebao napisati svaki put kad se u biskupiji održi skup kako bi se odgovorilo na pitanja naznačena u ovome *Vademecumu* (5. dio). Istodobno, sažetci će se pisati za svaku biskupiju, a naposljetku za svaku biskupsku konferenciju. Cilj tih sažetaka na svim razinama nije da se proizvede kakav generički sažetak svega što je rečeno ili da se time učini kakva akademski vježba. Umjesto toga, sažetak je čin razlučivanja u odabiranju i zapisivanju onoga što će pridonijeti idućoj etapi sinodskog procesa, time što će se poslati biskupiji (kada je riječ o savjetovanju unutar biskupije) i naposljetku biskupskoj konferenciji (kada je riječ o sažetku koji se sastavlja u biskupiji). U tom smislu, sažetak se ne ograničuje na izvještaj o općim naklonostima i zajedničkim stavovima, nego se isto tako ističu i one točke koje su nas posebno dodirnule, kao i one koje otkrivaju kakav originalan pogled ili otvaraju novo obzorje. U sažetku bi se posebna pozornost trebala posvetiti glasovima onih koje se ne čuje često te bi on trebao sadržavati i ono što možemo zvati *izvješćem manjine*. Prikupljene povratne informacije trebaju istaknuti ne samo pozitivna iskustva, nego isto tako iznijeti na vidjelo teška i negativna iskustva kako bi se time prikazala stvarnost onoga što se slušalo. U tim bi izvješćima trebalo prenijeti nešto od **iskustva i doživljaja** mjesnih skupova: stavovi sudionika, radosti i teškoće zajedničkoga nastojanja u razlučivanju.

Povratne informacije koje se dobiju s tih mjesnih susreta objedinit će se u zajednički sažetak na razini biskupije. Sažetak koji će svaka biskupija izraditi na kraju te etape slušanja i razlučivanja bit će konkretan doprinos te biskupije hodu cijeloga Božjeg naroda. On može poslužiti kao koristan dokument za ustanovljavanje idućih koraka u hodu mjesne Crkve na putu sinodalnosti. Kako bi se olakšale iduće etape sinodskoga procesa, važno je sažeti plodove molitve i razmišljanja na najviše **deset kartica**. Biskupijskom sažetku mogu biti dodani drugi tekstovi kako bi se podupro ili popratio njegov sadržaj.

Sažetak svake biskupije ili eparhije potom će se prenijeti biskupskim konferencijama, odnosno sinodama Istočnih katoličkih Crkava. Ta će tijela potom sastaviti svoj sažetak u istome duhu razlučivanja kako je prethodno opisano, na temelju sažetaka u biskupijama/eparhijama koje su dobili. Biskupske konferencije i sinode Istočnih katoličkih Crkava potom će te sažetke podastrijeti Glavnom tajništvu Biskupske sinode, koje će sastaviti prvo izdanje radnoga dokumenta

(*Instrumentum laboris*) na temelju onoga što je podijeljeno i doživljeno na mjesnoj razini.

4.2. Uloga biskupa u sinodskom procesu

Sinodalnost ne postoji bez pastirskoga autoriteta kolegija biskupâ, pod prvenstvom Petrova nasljednika, a to isto vrijedi i za pastirski autoritet svakoga dijecezanskog biskupa u biskupiji povjerenoj njegovoj skrbi. Služba biskupa jest u tome da budu pastiri, učitelji i svećenici svetoga štovanja. Njihova karizma razlučivanja poziva ih da budu vjerodostojni čuvari, tumači i svjedoci vjere Crkve. U mjesnim Crkvama i iz mjesnih Crkava postoji jedna i jedina Katolička Crkva (LG, 23). Punina sinodskoga procesa istinski može postojati samo uključenjem mjesnih Crkava, što iziskuje osobno uključenje dijecezanskog biskupa. »Snagom toga katolištva pojedini dijelovi donose vlastite darove drugim dijelovima i cijeloj Crkvi tako da i cjelina i pojedini dijelovi rastu iz svih onih koji međusobno njeguju zajedništvo i teže prema punini u jedinstvu.« (LG, 13). Raznolikost mjesnih Crkava i njihov kontekst i kultura donose različite darove cjelini, obogaćujući cjelokupno Tijelo Kristovo. To je ključ za razumijevanje sinodskoga puta Crkve.

Stoga je primarna uloga dijecezanskoga biskupa u ovom sinodskom procesu da olakša sinodsko iskustvo cijeloga Božjega naroda na putu prema sinodalnijoj Crkvi. Dijecezanski biskup obnaša ključnu ulogu u slušanju Božjega naroda u svojoj dijecezanskoj Crkvi. Slijedeći nadahnuća Duha Svetoga, biskup može razlučiti najplodnije procese za slušanje Božjega naroda u svojoj biskupiji, na putu sinodalnosti kojim se kreće cijela Crkva. Da bi se dijecezanskom biskupu pomoglo u toj zadaći, on treba imenovati povjerenika ili tim u svojoj biskupiji za rad prve etape sinode. Zajedno mogu razlučivati uz pomoć molitve. Biskup je pozvan uzeti aktivnu ulogu u biskupijskoj etapi ovog sinodskog procesa. Njegovo uključenje trebalo bi potaknuti otvoren dijalog, otvoren raznolikosti Božjega naroda.

Biskup može tražiti izvješća i sudjelovanje gdje god je to korisno u organizacijskom procesu; osim toga, pozvan je komunicirati s odgovarajućim tijelima, ustanovama i tijelima u biskupiji, uključujući biskupijsko pastoralno vijeće, prezbitersko vijeće, župe, redovničke zajednice, pokrete laika, različite pastoralne službe (kao što su u školama i bolnicama) te biskupijske odbore, kako bi potaknuo njihovo sudjelovanje u sinodskom procesu i, prema potrebi, zatražio njihovu pomoć. Pod vlašću biskupa, povjerenik za sinodski hod u biskupiji može izravno komunicirati s koordinatorima u župama i drugim mjesnim zajednicama kako bi se pripremio i olakšao proces savjetovanja.

Istodobno biskup može osigurati da se izdvoje primjerena sredstva, uključujući financijska, logistička, tehnička te kadrovska. Biskup isto tako ima ulogu u poticanju uključivanja različitih skupina i pojedinaca tako da sinodski proces može biti uistinu suradnički napor, promičući šire udioništvo vjernikâ, imajući u vidu svu raznolikost Božjega naroda: svećenika, đakona, posvećenih muškaraca i žena te laika. Od velike pomoći u tome pogledu mogu biti biskupijske strukture koje već nastoje djelovati u sinodalnosti, posebice biskupijsko pastoralno vijeće, prezbitersko vijeće, župna pastoralna vijeća itd.

Može se prirediti i osobno pismo ili pak videosnimka kojima će biskup pozvati i potaknuti sve u biskupiji da sudjeluju u procesu slušanja, dijaloga i savjetovanja. Preporučuje se da biskupijska etapa sinodskoga procesa počne i završi liturgijskim slavljem koje će predvoditi biskup.

Tijekom procesa savjetovanja ključna uloga biskupa je u slušanju. Iako je mnogo oblika osobne uključenosti dijecezanskoga biskupa u proces slušanja, potičemo ga da sudjeluje i pažljivo prati glas vjernikâ. Osim sudjelovanja na mjesnim sastancima slušanja širom biskupije, biskup, ako to želi, može sam *ad hoc* sazvati manje susrete, pozivajući one koji predstavljaju presjek cijele biskupije, osobito one na periferiji. Osim toga, može slušati tako što pregledava izvješća prikupljena na savjetovanjima, razlučujući što Duh Sveti govori po osobama povjerenima njegovoj skrbi. Biskup bi se redovito trebao sastajati s povjerenikom za sinodu kako bi razmotrili napredak savjetovanja te se pozabavili s teškoćama koje se javljaju. Treba se pobrinuti da nazočnost biskupa i klera, i ne htijući, ne prouzroči gušenje istinskoga i nesputanoga doprinosa vjernikâ, poglavito u okolnostima gdje je postojao kakav skandal ili jednostavno zbog stava poštovanja iz kulturalnih razloga.

Naposljetku biskup saziva biskupijski predsinodski sastanak kojim biskupijska etapa dostiže vrhunac te zajedno s biskupijskim povjerenicima radi na njegovoj organizaciji. Na tom bi se sastanku trebala postići široka zastupljenost iz cijele biskupije, s ciljem okupljanja na molitvu, oslušivanje, promišljanje i razlučivanje sinodskoga puta na koji Duh Božji poziva cijelu biskupiju. Biskup potom može pregledati biskupijski sažetak u suradnji sa sinodskim povjerenicima u biskupiji prije negoli ga podastre biskupskoj konferenciji. Vrlo je važno naznačiti kako svrha biskupijskoga sažetka nije da iznese mišljenja o biskupu, bilo pozitivna bilo negativna. Biskupijski sažetak trebao bi biti iskreno izvješće svega što je podijeljeno tijekom biskupijske etape sinodskoga procesa, predstavljajući raznolikost pristupā i pogledā Božjega naroda.

Razumljivo je da će proces savjetovanja izazvati među odgovornima u pastoralu cijeli niz osjećaja, od zanosa i radosti do tjeskobe, straha, nesigurnosti ili čak

skepse. Takve različite reakcije često su dio sinodskoga puta. Biskupi mogu potvrditi pomiješane reakcije koje nastaju u biskupiji, istodobno potičući na otvorenost Duhu Svetomu, koji često djeluje na iznenađujuće i osvježavajuće načine. Kao dobar pastir svojega stada, biskup je pozvan ići ispred Božjega naroda, stajati među njim te ga slijediti, jamčeći da nitko ne bude ostavljen ili izgubljen.

4.3. Uloga svećenika i đakona u sinodskom procesu

Služba svećenika i đakona ima dvije vrlo važne povezne točke: s jedne strane, dijecezanskog biskupa; s druge strane, narod koji je povjeren njihovoj pastoralnoj skrbi. Time kler u mjesnoj Crkvi pruža korisnu poveznicu između biskupa i onih kojima služi. To svećenicima i đakonima daje ključnu ulogu u *zajedničkome hodu* s Božjim narodom, u jedinstvu s biskupom, a u službi vjernikâ. Trebaju naučiti komunicirati s narodom u ime biskupa, a isto tako komunicirati s biskupom u ime naroda. Pozvani su biti ostvarivatelji zajedništva i jedinstva u izgradnji Tijela Kristova, pomagati vjernicima da zajedno kroče naprijed, hodeći jedni s drugima u srcu Crkve. Isto tako su svećenici i đakoni glasnici obnove, koji pažljivo prate potrebe svojega stada te pokazuju kako Duh Sveti otvara nove putove. Naposljetku, pozvani su biti ljudi molitve koji promiču pravo *duhovno* iskustvo sinodalnosti kako bi Božji narod bio pozorniji na Duha Svetoga i kako bi zajedno slušali volju Božju.

U tom smislu svećenici i đakoni imaju ključnu ulogu u praćenju Božjega naroda na putu sinodalnosti. Od životne su važnosti njihovi naponi usmjereni na poticanje i ostvarivanje sinodalnijega načina bivanja Crkve Kristove. Svećenici i đakoni mogu pobuditi osjetljivost za sinodalnu narav Crkve i za značenje sinodalnosti u župama, službama i pokretima u kojima služe. Svećenici i đakoni su isto tako pozvani da podupiru, hrabre, promiču i omogućuju odvijanje biskupijske etape sinodskoga procesa u mjesnoj Crkvi. To mogu činiti posredstvom sudjelujućih tijela koja su već osnovana u biskupiji, kao što je Biskupijsko pastoralno vijeće, Prezbitersko vijeće te župna pastoralna vijeća. Posebno se traži doprinos tijelâ sudioništva partikularnih Crkava, osobito Prezbiterskog vijeća i Pastoralnog vijeća (PD, 31). Na putu sinodalnosti Crkve ta sudjelovajuća tijela na razini biskupija »mogu se pokazati od temeljne važnosti te otuda može nastajati sinodalna Crkva« (EC, 7).

Istodobno svećenici i đakoni mogu iznaći nove i kreativne načine poticanja izvornoga *sinodskog* iskustva među vjernicima laicima, u povezanosti s inicijativama dijecezanskoga biskupa i biskupijskih povjerenika koji su imenovani za ovaj sinodski proces. Vrijedno je primijetiti kako savjetovanje koje

se odvija u biskupijskoj etapi sinodskoga procesa koordinira dijecezanski biskup, a upućeno je »svećenicima, đakonima i vjernicima laicima njihovih [mjesnih] Crkava, kako pojedinačno tako i skupno, ne previđajući vrijedan doprinos koji mogu dati posvećeni muškarci i žene« (EC, 7).

Pripremni dokument nam govori kako u Isusovoj službi »izbor apostolâ nije povlastica kakvog isključivog položaja moći i odvojenosti, nego milost službe koja uključuje blagoslov i zajedništvo. Zahvaljujući daru Duha uskrsloga Gospodina, oni moraju čuvati Isusovo mjesto, a ne postavljati se na njegovo mjesto, ne stavljati filtre njegovoj prisutnosti, nego olakšati susret s njim.« (PD, 19). Tako i sav kler, obdaren svetim darovima i karizmama primljenim po snazi ređenja, ima odlučujuću ulogu u osiguravanju da sinodsko iskustvo bude istinski susret s uskrsnim Kristom, temeljen u molitvi, hranjen slavljem euharistije i nadahnut slušanjem Božje riječi.

4.4. Hodogram (primjeri koraka u biskupijskoj etapi)

Zadaci uključeni u provedbu etape slušanja i dijaloga unutar svake biskupije razlikovat će se ovisno o mjesnim čimbenicima, no opći pristup uključivat će ove korake:

1. *Imenovanje povjerenika za sinodu u biskupiji*

Svaka bi biskupija trebala izabrati jednoga ili dva povjerenika u biskupiji, kao osobe za kontakt. U *Dodatku A* nalaze se pojedinosti o odgovornostima i željenim odlikama tih osoba. Idealno bi bilo kada bi bila imenovana dva povjerenika u zajedničkoj odgovornosti, pokazujući primjer suodgovornosti. Ako u biskupiji postoji više od jednoga povjerenika za sinodski put, preporučuje se da se imenuje barem jedna žena i jedan muškarac. To mogu biti ili volonterske ili plaćene dužnosti, a mogu ih obavljati i osoba/e koje već rade u biskupiji. Biskupijski povjerenici mogu biti svećenici, redovnici ili laici. U biskupijama se može razmisliti o mogućoj ulozi biskupijskih povjerenika u daljnjemu služenju putu sinodalnosti u biskupiji do listopada 2023. godine i nakon toga.

2. *Uspostava biskupijskoga sinodskog tima*

Biskupijski povjerenici vjerojatno će trebati djelovati u suradnji s timom, koji može biti uspostavljen ili otvorenim procesom okupljanja ljudi koji izražavaju zanimanje za to, ili može biti uspostavljen imenovanjem koje čini dijecezanski biskup. Preporučujemo da u biskupijski sinodski tim budu uključeni predstavnici župa, pokreta, dijecezanskih služba i redovničkih zajednica. Oni mogu biti sazvani kao savjetodavno i radno tijelo na pomoć biskupijskome povjereniku za

sinodu. I nakon biskupijske etape ove Sinode, biskupijski sinodski tim može i u budućnosti nastaviti promicati i provoditi put sinodalnosti u biskupiji, u suradnji s dijecezanskim biskupom.

3. Razlučivanje puta svoje biskupije

Pripremni dokument i *Vademecum* pružaju informacije o aktualnoj Sinodi te nude smjernice za organizaciju procesa savjetovanja. Ove dokumente treba različito primijeniti u različitim okolnostima, ovisno o stvarnostima i izazovima u mjesnoj Crkvi i u društvu, kao i vodeći brigu o nedavnim ili već započetim sinodskim procesima u biskupiji. Na temelju ovih dokumenata moguće je pomno razmatrati, pobožno promišljati kako bi se razlučila ključna područja na koja se u biskupiji valja usredotočiti.

4. Planiranje sudjelovajućeg procesa

U svakoj bi se biskupiji trebalo težiti za postizanjem najšire mogućeg sudjelovanja, uključujući različitost polazišta i razina, što bi moglo uključivati susrete na razini župe, okupljanja među župama, skupine osoba iz školstva, mjesne udruge, internetske platforme, posebne jezične skupine vjernika te prikladna sredstva kako bi se doprlo do onih koji su daleko od Crkve. U idealnom bi slučaju trebalo stvarati prilike da se različite skupine uzajamno osluškuju. Treba ustanoviti i staviti na raspolaganje sredstva koja su potrebna za proces savjetovanja, uključujući ukupan proračun, prostore koji će biti na raspolaganju, kao i platforme *online*. Među biskupijama može se uspostaviti solidarnost kako bi se pružila financijska pomoć te, prema potrebama, ljudski resursi.

5. Priprema koordinatorkâ skupina za sastanke sinodskog savjetovanja

Biskupijski sinodski tim može djelovati uz pomoć koordinatorka kako bi se sastanci sinodskog savjetovanja održali širom biskupije. Na primjer, sinodsko savjetovanje unutar župe može nadgledati koordinatorka u toj župi, u suradnji sa župnim timom. Sve koordinatorke valja upoznati s duhom, ciljevima i smjerovima sinodskog procesa, a oni bi trebali imati pristup bitnim materijalima, uključujući ovaj *Vademecum* te mrežnu stranicu Sinode. Koordinatorke potom mogu razlučiti i planirati ono što smatraju najprikladnijim za svoje skupine, u komunikaciji s biskupijskim sinodskim timom.

6. Organiziranje radionice za biskupijski sinodski tim i za mjesne koordinatorke

Budući da se razina razumijevanja i iskustva glede sinodalnosti u biskupiji vjerojatno razlikuje, mogu se organizirati formativne radionice kako bi se ljudima predstavilo smjer prema sinodalnosti te kako bi postigli osnovne vještine potrebne za sinodske procese. U te se vještine ubrajaju održavanje sastanaka sinodskoga savjetovanja, a ta temeljna formacija već je po sebi vrijedan ishod sadašnjega sinodskoga procesa. U *Dodatku B* nalazi se nacrt kako se može voditi sastanak sinodskoga savjetovanja. Ono što je bitno jest usvojiti prikladne metode koje olakšavaju pažljivo slušanje, iskreno dijeljenje te zajedničko duhovno razlučivanje. Daljnji se materijali nalaze na mrežnoj stranici Sinode.

7. Komunikacija sa svima

Kako bi se podigla svijest i potaknulo sudjelovanje, potrebno je Sinodu promicati na šire načine, s ciljem da se predstavi važnost i svrha Sinode te da se ljudima objasni kako mogu sudjelovati. Na mrežnim stranicama Sinode nalazi se nekoliko primjera promidžbenog materijala.

8. Provedba, praćenje i vođenje procesa sinodskoga savjetovanja

Proces sinodskoga savjetovanja počinje u trenutku kada bude spreman. Središnji dio ove etape jesu sastanci sinodskoga savjetovanja koji se održavaju diljem biskupije. Može se prirediti liturgijsko slavlje kako bi se otvorila ova sinodska etapa u biskupiji i zazvao Duh Sveti da vodi cijeli proces. Tijekom cijele biskupijske etape, biskupijski povjerenici za sinodu trebaju biti u redovitoj povezanosti s koordinatorima skupina za sastanke sinodskoga savjetovanja, kako bi pratili napredak, pružali pomoć gdje je ona potrebna te olakšali razmjenu ideja, dobrih praksa te izvješća koje će nastati. Treba odrediti datum za podnošenje povratnih informacija dobivenih tijekom savjetovanja, koje mogu biti priređene prema smjernicama za biskupijski sažetak, kako je predstavljeno u daljnjem tekstu.

9. Biskupijski predsinodski sastanak

Toplo se preporučuje da proces savjetovanja u biskupiji ima vrhunac u biskupijskome predsinodskom sastanku koji obuhvaća i liturgijsko slavlje. Na sudjelovanje na sastanak potrebno je pozvati širi krug predstavnika iz cijele biskupije, s ciljem okupljanja na molitvu, slušanje, promišljanje i razlučivanje sinodskoga puta na koji Duh Božji poziva cijelu biskupiju. U *Dodatku C* nalaze se prijedlozi za organizaciju ovog sastanka.

10. Priprema i podnošenje biskupijskoga sažetka

Naposljetku, treba pripremiti biskupijski sažetak, i to na temelju svih povratnih informacija prikupljenih u biskupiji, kao i na temelju zapisnika s predsinodskoga sastanka. U *Dodatku D* nalazi se predložen okvir za taj sažetak. Do određenoga datuma treba ga podnijeti biskupskoj konferenciji. Kada bude dovršen, sažetak treba biti javno objavljen u biskupiji. Biskupijski povjerenici trebaju ostati na dužnostima tijekom cijeloga sinodskoga procesa, barem do skupštine Biskupske sinode u listopadu 2023. godine, a njihova se uloga može nastaviti i nakon toga. U daljnjim etapama ove Sinode oni će biti poveznica za biskupske konferencije i kontinentalne skupštine te mogu pomoći da biskupija ostane uključena u sinodski proces. Gdje je potrebno, mogu pomoći u provedbi prijedloga iznesenih tijekom savjetovanja u biskupiji. Ukratko, ovaj sinodski proces nije kraj, nego nov početak.

4.5. Temeljni sastojci sinodskog iskustva

Korake navedene u dijelu 4.4. valja shvatiti kao smjernice. Biskupijska etapa uključuje slične *sastojke* kao i skupština Biskupske sinode, poput one koja će se održati u Rimu u listopadu 2023. godine. Ti su elementi: liturgijsko slavlje na početku, okupljanje na velikom skupu, sastanci malih skupina, trenutci tišine i molitve, neformalni razgovori, zajednička iskustva (kao što su hodočašća, umjetnički izričaji, iskustva s onima koji su ranjivi, osobama s invaliditetom i starijima) te završno liturgijsko slavlje. Ovi se temeljni sastojci sinodalnosti lako mogu prilagoditi mjesnim prilikama kako bi se pospješilo plodno sinodsko iskustvo u mjesnoj Crkvi, imajući na umu načela, stavove i zamke koji su opisani u 2. dijelu ovog dokumenta.

5. SREDSTVA ZA ORGANIZACIJU SINODSKOG PROCESA

5.1. Metodologija biskupijskog sinodskog procesa

U svakoj se biskupiji mogu razlučiti najučinkovitiji načini koji omogućuju narodu u njoj stjecanje sinodskog iskustva uz vodstvo Duha, pri čemu posebnu pozornost valja posvetiti onima čiji se glas u prošlosti nije čuo. Na mrežnim stranicama Sinode nalaze se savjeti i sredstva kako da se to postigne.

Kao što je prethodno spomenuto, potiče se sudjelovanje pojedinaca i skupina u sinodskom procesu putem njihove mjesne Crkve. Ali isto je tako moguće da pojedinci i skupine daju svoj doprinos izravno Glavnomu tajništvu Biskupske sinode (EC, 6).

Unutar svake mjesne Crkve skupove treba organizirati tako da oni potiču najplodnije sinodsko iskustvo u mjesnim okolnostima. U idealnom bi se slučaju organiziralo više od jednog takvog *sastanka sinodskog savjetovanja* za istu skupinu sudionika kako bi oni produbljavali teme, a njihov dijalog bio bogatiji. Kao alternativa mogu se organizirati nove skupine kako bi više ljudi bilo uključeno u slušanje i doticaj sa širim rasponom mišljenja i iskustava.

Isto tako, pojedinci svoja izvješća sa savjetovanja mogu poslati izravno biskupiji. Za pojedinačne doprinose savjetovanju pravodobno valja podijeliti primjerene informacije i materijale kako bi mišljenja izražena na taj način mogla biti uključena u biskupijski sažetak. Treba poticati iskustva zajedništva sinodskoga procesa putem pojedinačnih doprinosa s obzirom na to da oni bolje pokazuju sinodski duh *zajedničkog hoda*. U tom se smislu onima koji daju osobne doprinose mogu predložiti videosnimke, videokonferencije, promišljanja o Bibliji te molitve kako bi se čvršće ujedinili s iskustvom sinodalnosti.

Dobar način okupljanja ljudi iz različitih društveno-ekonomskih prilika, etničkih i dobnih skupinama i slično, mogu biti sastanci sinodskog savjetovanja koji okupljaju više župa. Dvije ili više župa mogu se okupiti kako bi planirale niz zajedničkih sastanaka sinodskog savjetovanja. Mogu se usredotočiti na dijeljenje zajednički važnih iskustava, kao što su problemi s kojima se suočavaju kao kršćani, poteškoće Crkve u okolnostima pandemije bolesti COVID-19, ili pak što je izravno vezano za njihove životne okolnosti. Može se osnovati međužupni organizacijski tim.

Isto vas tako potičemo da, gdje god je to moguće, uključite temu sinodalnosti i ovaj sinodski proces savjetovanja u mjesne ili biskupijske skupove i sastanke koji su već planirani. U tom smislu, biskupijska etapa sinodskog procesa može obogatiti postojeći pastoralni program rada za 2021. – 2022. godinu, uz istodobno nadahnjivanje određenih novih elemenata.

5.2. Neformalna dimenzija sinodskog procesa

Slušanje jedni drugih obogaćeno je poznavanjem jedni drugih i dijeljenjem zajedničkoga života. Od velike pomoći može biti sudjelovanje u zajedničkoj aktivnosti prije negoli počnu zajednički sastanci i dijalog.

Pojedine aktivnosti koje se zajedno mogu organizirati su hodočašće, društveno i dobrotvorno djelovanje ili jednostavno zajedničko blagovanje. Pored razvoja uzajamnoga povjerenja među sudionicima, to bi moglo pomoći u poticanju sudjelovanja ljudi koje više privlači praktično djelovanje negoli intelektualna rasprava.

Ovaj pristup slijedi Isusov primjer okupljanja svojih učenika na zajedničkom blagovanju, zajedničkom hodu ili jednostavno zajedničkom druženju. Može biti važno dati dovoljno vremena i prikladan prostor sudionicima da podijele hranu i piće, čime se iskustvo uzajamnoga slušanja produžuje u neformalnije i spontanije razmjene tijekom stanki. To može otvoriti vrata plodnijem sudjelovanju ljudi koji se na formalnim sastancima osjećaju manje ugodno, kao i dati priliku da se slobodnije razjasne neke pojedinosti.

Sudjelovanje u fizičkim, kulturnim, socijalnim i dobrotvornim aktivnostima može pridonijeti izgradnji zajedništva među sudionicima, te obnavlja Crkvu novim iskustavima uzajamnoga bratstva.

5.3. Glavna pitanja za savjetovanje

Ova Sinoda postavlja temeljno pitanje: **Sinodalna Crkva, naviještajući evanđelje, kroči zajedno: Kako se taj zajednički hod ostvaruje danas u vašoj Crkvi? Na koje nas korake Duh poziva da bismo rasli u svojem zajedničkom hodu?** (PD, 26)

Odgovarajući na ovo pitanje pozvani smo:

- *Prisjetiti se svojih iskustava*: Kakva iskustva naše mjesne Crkve ovo pitanje doziva u pamet?
- *Ponovno dublje promotriti ta iskustva*: Kakve su nam radosti ona donijela? Na kakve su poteškoće i prepreke naišla? Koje su rane razotkrila? Koje su nam uvide dala?
- *Okupiti plodove koje treba dijeliti*: Gdje u tim iskustvima odzvanja glas Svetoga Duha? Što Duh traži od nas? Što treba potvrditi, koja gledišta promijeniti i koje korake poduzeti? U čemu uočavamo suglasje? Koji se putovi otvaraju našoj mjesnoj Crkvi?

Kako bi se pomoglo osobama da prodube to temeljno pitanje, u nastavku donosimo deset tema koje artikuliraju razne vidove *žive sinodalnosti* (PD, 30). Odgovarajući na ta pitanja korisno je prisjetiti se da se *zajednički hod* odvija na dva, međusobno duboko povezana načina. Prvo, zajedno hodimo kao Božji narod. Potom, zajedno hodimo kao Božji narod s cijelom ljudskom obitelji. Ove dvije perspektive obogaćuju jedna drugu i pomažu u našem zajedničkome razlučivanju prema dubljem zajedništvu i plodnijem poslanju.

Pitanja koja prate svaku od ovih deset tema mogu se koristiti kao polazište ili kao korisna smjernica. Ipak, nije prijeko potrebno da vaš razgovor i dijalog budu ograničeni na ova pitanja.

1. *SUPUTNICI NA PUTOVANJU*

U Crkvi i u društvu mi smo rame uz rame na istome putu. U našoj mjesnoj Crkvi tko su oni koji *hode zajedno*? Tko su oni koji se čine više odvojenima? Kako smo pozvani rasti kao suputnici? Koje su skupine ili koji pojedinci ostavljeni na marginama?

2. *SLUŠANJE*

Slušanje je prvi korak, ali ono iziskuje otvoren um i srce, bez predrasuda. Kako nam Bog govori po glasovima koje katkad ignoriramo? Kako se sluša laike, osobito žene i mlade? Što olakšava ili otežava naše slušanje? S koliko pozornosti slušamo one koji su na periferijama? Kako biva uključen prinos posvećenih osoba? Koja ograničenja osjećamo u našoj sposobnosti slušanja, osobito onih koji imaju drukčija mišljenja od naših? Koliko prostora pružamo glasu manjina, poglavito ljudima koji žive u siromaštvu, marginaliziranima ili isključenima iz društva?

3. *GOVORITI JASNO*

Svi su pozvani govoriti hrabro, slobodno i iskreno (parrhesia), tj. u slobodi, istini i ljubavi. Što omogućuje ili priječi takav hrabar, iskren i odgovoran govor u našoj mjesnoj Crkvi i u društvu? Kada i kako uspijevamo reći ono što nam je važno? Kakav je naš odnos s mjesnim medijima (ne samo katoličkim)? Tko govori u ime kršćanske zajednice i kako ih se bira?

4. *SLAVLJE*

»Zajednički hod« moguće je samo ako se temelji na zajedničkome slušanju Božje riječi i na slavljenju euharistije. Molitva i liturgijska slavlja nadahnjuju i vode naš zajednički život i poslanje u našoj zajednici? Kako

ona nadahnjuju najvažnije odluke? Kako potičemo djelatno udioništvo svih vjernika u liturgiji? Koliko ima otvorenosti za sudjelovanje u službama čitača i ministranata?

5. DIJELITI ODGOVORNOSTI ZA ZAJEDNIČKO POSLANJE

Sinodalnost je u službi poslanja Crkve, u čemu su svi pozvani sudjelovati. Budući da smo svi učenici misionari, na koji je način svaki krštenik pozvan sudjelovati u poslanju Crkve? Što priječi krštenike da budu djelatni u poslanju? Koja područja poslanja zanemarujemo? Kako zajednica podupire svoje članove koji služe društvu na razne načine (socijalni i politički angažman, znanstveno istraživanje, obrazovanje, promicanje socijalne pravde, zaštita ljudskih prava, briga za okoliš itd.)? Kako Crkva pomaže tim članovima da svoju službu u društvu žive na misionarski način? Kako se razlučuje o misionarskim izborima i tko to čini?

6. DIJALOG U CRKVI I DRUŠTVU

Dijalog iziskuje ustrajnost i strpljivost, ali isto tako omogućuje uzajamno razumijevanje. U kojoj se mjeri različiti narodi u našoj zajednici okupljaju na dijalog? Koja su mjesta i sredstva dijaloga unutar naše mjesne Crkve? Kako promičemo suradnju sa susjednim biskupijama, redovničkim zajednicama na našem području, udrugama i pokretima laika, itd.? Kako se pristupa različitosti vidika ili pak sukobima i poteškoćama? Kojim bismo problemima u Crkvi i društvu trebali pridavati više pozornosti? Kakva iskustva dijaloga i suradnje imamo s vjernicima drugih vjera i s onima koji ne pripadaju ni jednoj vjeri? Kako Crkva vodi dijalog s drugim dijelovima društva i kako uči od njih: područjima politike, ekonomije, kulture, civilnog društva te ljudima koji žive u siromaštvu?

7. EKUMENIZAM

Posebno mjesto na sinodskome hodu ima dijalog kršćana različitih konfesija koji su ujedinjeni jednim krštenjem. Kakav je odnos naše crkvene zajednica s pripadnicima drugih kršćanskih tradicija i konfesija? Što nam je zajedničko i kako hodimo zajedno? Kakve smo plodove izvukli iz toga zajedničkog hoda? Koje poteškoće postoje? Kako napraviti idući korak da bismo napredovali u zajedničkome hodu?

8. **AUTORITET I SUDJELOVANJE**

Sinodska Crkva je sudjelovajuća i suodgovorna Crkva. Kako naša crkvena zajednica može razaznati ciljeve prema kojima valja ići, način kako ih ostvariti te korake koje valja poduzeti? Kako se unutar naše mjesne Crkve ostvaruje autoritet ili vlast? Kako se timski rad i suodgovornost ostvaruju u praksi? Kako se vrjednuje i tko vrjednuje? Kako se promiču službe laika i odgovornosti laika? Jesmo li na mjesnoj razini imali plodna iskustva sinodalnosti? Kako sinodalna tijela funkcioniraju na razini mjesne Crkve (pastoralna vijeća u župama i biskupijama, prezbitersko vijeće itd.)? Kako možemo promicati sinodalni pristup u našem sudjelovanju i vodstvu?

9. **RAZLUČIVANJE I ODLUČIVANJE**

U sinodskome stilu donosimo odluke razlučujući što Duh Sveti govori pomoću cijele naše zajednice. Kojim se metodama i putovima služimo u procesima odlučivanja? Kako se oni mogu poboljšati? Kako promičemo sudjelovanje u odlučivanju unutar hijerarhijskih struktura? Pomažu li nam metode odlučivanja da oslušujemo cjelokupan Božji narod? Kakav je odnos između savjetovanja i odlučivanja te kako ih ostvarujemo? Koja sredstva i postupke rabimo kako bismo promicali transparentnost i odgovornost? Kako možemo rasti u zajedničkome duhovnom razlučivanju?

10. **ODGAJATI SE U SINODALNOSTI**

Sinodalnost uključuje osjetljivost na promjenu, formaciju i neprestano učenje. Kako naša crkvena zajednica formira ljude da budu sposobniji za *zajednički hod*, slušanje jedni drugih, sudjelovanje u poslanju te za uključivanje u dijalog? Kakva se formacija nudi da bi se pospješilo razlučivanje i obnašanje vlasti na sinodalan način?

Na mrežnim stranicama Sinode nalaze se prijedlozi kako jednostavno i angažirano postaviti ova pitanja različitim skupinama ljudi. Svaka biskupija, župa ili crkvena skupina ne bi trebala nužno odgovoriti na sva pitanja, nego bi trebala razlučiti i usredotočiti se na one vidike sinodalnosti koji su najvažniji za njihove prilike. Potiče se sudionike da iskreno i otvoreno dijele svoja iskustva iz stvarnog života i da zajedno promišljaju što bi im Duh Sveti mogao otkrivati po onome što dijele s drugima.

RIJEČ ZAHVALE

Upućujemo iskrenu zahvalnost svima onima koji organiziraju, koordiniraju i sudjeluju u ovome sinodskom procesu. Vođeni Duhom Svetim mi smo živo kamenje kojim Bog izgrađuje Crkvu kakvu on želi za treće tisućljeće (1 Pt 2,5). Molimo zagovor Blažene Djevice Marije, Kraljice Apostolâ i Majke Crkve, dok *zajedno hodimo* putem koji Bog stavlja pred nas. Kao i u gornjoj sobi na dan Pedesetnice, neka nas njezina majčinska briga i zagovor prate dok izgrađujemo zajedništvo jedni s drugima i dok ostvarujemo svoje poslanje na svijetu. Kao Narod Božji recimo zajedno s njom: *Neka mi bude po riječi tvojoj!* (Lk 1,38).

DODATCI

A - Biskupijski povjerenici za sinodski hod

Svaka bi biskupija treba izabrati jednu ili dvije osobe da budu povjerenici, odnosno suodgovorni za biskupijsku etapu sinodskog savjetovanja. Ako je moguće, biskupija bi trebala organizirati tim ljudi koji će surađivati s njima.

Preporučuje se model *suodgovornosti* umjesto imenovanja samo jednoga povjerenika jer to odražava sinodalnu narav ovoga procesa. Potičemo vas da surađujete s nekim od suodgovornih i s *timom* kako biste učili jedni od drugih, dijelili odgovornost i obogatili kreativnost i životnost sinodskog procesa u vašoj biskupiji. Rad sinodskoga povjerenika u biskupiji uključuje ove dužnosti i zadaće:

- služiti kao veza između biskupije i biskupske konferencije (i njihovoga povjerenika, odnosno tima);
- služiti kao pomoć za župe i druge crkvene skupine u biskupiji, vezano za sinodsko savjetovanje;
- služiti kao glavni suradnik/povjerenik biskupu, vezano za sinodski proces;
- djelovati s timom sinodalno da bi se ustanovio način odvijanja sinodskoga puta u biskupiji, raspravljalo o temama i pitanjima vezanim za sinodalnost (kako je naznačilo Glavno tajništvo Biskupske sinode i biskupska konferencija), kao i da bi se prikupila izvješća te priredila analiza i sinteza rezultata savjetovanja iz cijele biskupije;
- pozvati sve župe da sudjeluju u savjetovanju, organizirajući skupove za sudjelovanje u sinodskom procesu na mjesnoj razini. Župe se mogu udružiti s drugim župama da bi se promicao veći osjećaj zajedništva i zajedničkoga hoda. Sinodski povjerenici ili timovi u biskupiji trebaju poticati župe da jačaju duh bratstva, suodgovornosti i punog i aktivnog sudjelovanja muškaraca i žena, zaređenih, posvećenih osoba i laika u zajednicama, uključujući djecu, mlade, samce, oženjene parove, obitelji i starije osobe. Na taj način savjetovanje će odražavati raznolikost socio-ekonomskih i kulturalnih, odnosno etničkog okolnosti, bogatstvo različitih mogućnosti koje se tiču osoba na mjesnoj razini, kao i poticati savjetovanja s onima koji su manje aktivni u prakticiranju katoličke vjere, s onima iz različitih kršćanskih konfesija i drugih vjerskih tradicija te sa stanovnicima u mjesnoj ili društvenoj zajednici, a koji nemaju nikakve veze sa župom;

- pozvati svaku službu, pokret, crkveno tijelo i odjel/ured unutar biskupije da daju svoje odgovore na pitanja sadržana u ovome *Vademecumu* i popratnim dokumentima, s obzirom na njihove zadaće ili područja njihova djelovanja. Svaka od tih skupina može održati vlastita savjetovanja ili surađivati s drugim skupinama i/ili sa župama u biskupiji. Treba se potruditi u ovo savjetovanje uključiti sve vidove apostolata, sve kulture, zajednice, skupine, inicijative i ekumenske/međuvjerske napore unutar biskupije, potičući istinsko iskustvo sinodalnosti u mjesnoj Crkvi;
- ponuditi formaciju i praćenje (u obliku radionica, webinar, videosnimki, materijala i/ili osobne pomoći) onima koji će biti odgovorni za provedbu i olakšavanje savjetovanja na mjesnoj razini (u župama, zajednicama itd.) kako bi im se pomoglo razumjeti značenje sinodalnosti, ciljeve ovoga sinodskog procesa te vlastitosti sinodskog iskustva koje oni nastoje pospješiti (više informacija možete naći u *Vademecumu* ili na mrežnim stranicama Sinode);
- razviti načine za dobivanje priloga sa savjetovanja iz cijele biskupije i komunicirati o tom procesu sa župama, biskupijskim skupinama, redovničkim zajednicama i pokretima, u cilju *najšire mogućega sudjelovanja*. To može uključivati:
 - prijedlog da župe/zajednice imenuju vlastita povjerenika ili tim koji će voditi savjetovanje;
 - prijedlog župama/zajednicama da održe jedno ili više savjetovanja s ljudima u mjesnoj zajednici. Župe/skupine mogu organizirati zasebno savjetovanje u koje će biti uključene posebne skupine (primjerice adolescenti, mladi, oženjeni parovi, migranti i izbjeglice, oni koje su manje angažirani u životu vjere, te oni siromašni i marginalizirani);
 - prijedlog župama da pronađu prikladan način izrade sažetaka i zapisnika svakoga savjetovanja/razgovora (uz pomoć tajnika/zapisničara, ili elektroničkim snimanjem sastanka, omogućujući sudionicima dostupnost intervenata *online*, ili na neki drugi način);
 - odrediti konkretan rok kada će i način kako će svi prilozi biti poslani sinodskim povjerenicima, odnosno timovima u biskupiji;
 - poticati, nakon razdoblja savjetovanja, održavanje susreta s onima koji su sudjelovali te s drugima kako bi se podijelile obavijesti o onome što je učinjeno, kao nadogradnja na dane priloge te kako bi se razlučili idući koraci za usvajanje duha i stila sinodalnosti na mjesnoj razini.

- jamčiti prisutnost i raspoloživost za pomoć svakoj župi/zajednici tijekom cijele etape savjetovanja, pružajući potporu, ohrabrenje, praćenje i iskazujući zahvalnost svim uključenima u sinodski proces;
- pravodobno prikupiti sažetke/doprinos/prijedloge s pojedinih mjesnih savjetovanja;
- nadzirati organizaciju biskupijskih predsinodskih sastanka (v. Dodatak C);
- analizirati i sažeti prikupljene priloge te izraditi *kratak biskupijski sažetak* na najviše deset *kartica*, koji će potom biti dostavljen biskupskoj konferenciji u roku koji ona odredi. Taj sažetak treba sastaviti tim koji će surađivati s biskupijskim povjerenikom, u suradnji s biskupom i/ili osobom koju on odredi (v. Dodatak D);
- pravodobno poslati biskupijski sažetak biskupskoj konferenciji.

Povjerenik ili tim u biskupiji trebaju imati sljedeće odlike:

- duhovno zrela osoba žive vjere;
- po naravi otvoren suradnji;
- dobar komunikator;
- sposobnost sažimanja različitih informacija;
- sposobnost dobre interakcije s ljudima iz različitih kulturalnih, generacijskih i crkvenih sredina;
- poznavanje biskupijskih struktura i procesa;
- prethodno iskustvo rada u suradničkim inicijativama ili sinodskim procesima;
- poniznost u radu sa suvoditeljem i/ili timom, otvorenost prijedlozima i sposobnostima drugih, raspoloživost za nove načine rada.

Valja primijetiti kako biskupijski povjerenici ne moraju biti pripadnici klera. Ako se rabi model suodgovornosti, toplo se preporučuje da suvoditelji budu muškarac i žena. Barem jedno od njih treba biti laik.

Tim koji surađuje s biskupijskim povjerenikom treba odražavati raznolikost sastavnica biskupije i uključivati ključne nositelje odgovornosti u biskupiji: žene i muškarce laike, kler i redovnike iz različitih kultura, naraštaja i vidova formacije, predstavljajući različite službe i karizme u Crkvi, poglavito pastoralan rad s mladima u biskupiji, kao i s obiteljima, migrantima i izbjeglicama te siromašnima. Bilo bi od pomoći kada bi neki

članovi tima imali iskustvo prethodnoga (osobito nedavnoga) rada u sinodskim procesima na mjesnoj razini, biskupijskoj ili nacionalnoj, ili u sličnim pothvatima.

* ***Bilješka:*** U *Vademecumu* kao i u popratnim Dodacima i izvorima, pojam *biskupija* odnosi se na mjesne Crkve općenito i može se zamijeniti s pojmovima *eparhija*, *ordinarijat* ili bilo kojim drugim jednakovrijednim crkvenim tijelom.

B - Prijedlozi za organizaciju sastanka sinodskog savjetovanja

Sastanci sinodskog savjetovanja mogu se organizirati među različitim skupinama u župi ili okupljanjem ljudi iz različitih župa. Druga biskupijska tijela ili redovničke i laičke organizacije mogu isto tako surađivati na održavanju savjetovanja. Ovo je opći prikaz koraka koji se mogu poduzeti:

1. Predložimo da se osnuje **organizacijski tim** za planiranje i provedbu savjetovanja i skupova na mjesnoj razini, uključujući razlučivanje kako doprijeti do ljudi i koje su najprikladniji načini za poticanje dijaloga i sudjelovanja u istinskome sinodskom iskustvu.
2. Ljude se može potaknuti na **sudjelovanje** putem župnih obavijesti, društvenih medija, pisama itd. Pomoću tijela pojedinih mjesnih sredina (četvrti) i crkvenih institucija kao što su škole i društveni centri, mogu se poduzeti posebni naponi kako bi se zamijetilo i doprlo do onih koji već neko vrijeme nisu u redovitome kontaktu s crkvenom zajednicom. Treba se pobrinuti da se uključi one koji su isključeni ili one čiji se glasovi često ne uzimaju u obzir.
3. U idealnom bi slučaju trebali sudjelovati ljudi iz **različitih** zajednica, iskustava, kultura, dobi i područja života. Ukupna veličina skupine može ovisiti o raspoloživosti prostora te o broju moderatora savjetovanja.
4. Oko dva do tri tjedna prije skupa svim se sudionicima trebaju poslati **pripremni materijali** za molitvu i promišljanje. Među njima se mogu nalaziti kratki tekstovi za čitanje o sinodalnosti, glavna pitanja za promišljanje te predloženi načini molitve i razlučivanja o tim pitanjima, uključujući preporučene ulomke iz Svetog pisma. Sudionici bi isto tako trebali biti obaviješteni o metodi koja se treba rabiti na sinodskom sastanku. Trebali bi odvojiti vrijeme za osobnu pripremu korištenjem svega toga materijala, jer je to ključno za plodan dijalog.
5. **Glavna pitanja za promišljanje** trebala bi biti životno povezana sa sudionicima i kratka. Često je bolje imati manje pitanja koja je moguće produbiti, nego mnogo pitanja koja bi se obradila površno. Sinoda postavlja temeljno pitanje: **Sinodalna Crkva, naviještajući evanđelje, kroči zajedno: Kako se taj zajednički hod ostvaruje danas u vašoj Crkvi? Na koje nas korake Duh poziva da bismo rasli u svojem zajedničkom hodu?** (PD, 26)

Odgovarajući na to pitanje pozvani smo:

- *Prisjetiti se svojih iskustava*: Kakva iskustva naše mjesne Crkve ovo pitanje doziva u pamet?
- *Ponovno dublje promotriti ta iskustva*: Kakve su nam radosti ona donijela? Na kakve su poteškoće i prepreke naišla? Koje su rane razotkrila? Koje su nam uvide omogućila?
- *Sabrati plodove koji se mogu podijeliti*: Gdje u tim iskustvima odzvanja glas Duha Svetoga? Što Duh traži od nas? Što treba potvrditi, koje vidike promijeniti i koje korake poduzeti? Gdje zamjećujemo suglasje? Koji se putovi otvaraju našoj mjesnoj Crkvi?

Često je za sudionike vrlo plodno da promišljaju o dosadašnjem hodu mjesne crkvene zajednice. Kakav je bio vjerski život zajednice? Koji je put zajednica prošla u hodu do sadašnjega stanja? Kako se osjećala Božja prisutnost? Zajedničko prisjećanje prošlosti često pomaže u izgradnji zajednice i vodi njezin hod naprijed.

Da bi se osobama pomoglo da prodube ta pitanja, razvijeno je deset tema u svrhu zamjećivanja nekih vidova *žive sinodalnosti* (PD, 30). Pitanja koja prate svaku od tih deset tema mogu poslužiti kao polazište ili kao korisna smjernica za obogaćenje savjetovanja. Ta se pitanja nalaze u 5. dijelu *Vademecuma*, a detaljnija je inačica na raspolaganju u popratnim materijalima na mrežnim stranicama Sinode.

6. Valja osigurati dovoljno **moderatora** skupinâ, prema odabranoj metodi i načinu prikupljanja svih prijedloga sa savjetovanja, te osigurati da oni budu primjereno pripremljeni za vođenje toga procesa. Treba isto tako odrediti tim ljudi koji će pripremiti **sažetak** savjetovanja.
7. Na skupu će ključnu ulogu imati **zajednička molitva i liturgija**. Uzajamno slušanje temelji se na osluškivanju Božje riječi i Duha Svetoga. Mogu se koristiti posebni obrasci molitve kako bi se molilo za Božje vodstvo i nadahnuće te mu dopustilo da produbi naše zajedništvo s drugima. Liturgija i zajedničko razmatranje Svetoga pisma mogu biti vrlo korisni za postizanje toga cilja.
8. Može se rabiti metoda prikladna za **dijalog u skupini**, tako da odražava načela sinodalnosti. Primjerice, metoda duhovnoga razgovora promiče aktivno sudjelovanje, pažljivo slušanje, govor koji potiče na razmišljanje i duhovno razlučivanje. Sudionici različitih provenijencija tvore male skupine

od šest-sedam osoba. Za tu je metodu potrebno barem sat vremena i sastoji se od tri dijela. U prvome dijelu svatko, po redu, svjedoči o plodovima svoje molitve, vezano za pitanja koja se razmatra, a koja su dostavljena ranije (v. br. 5 u ovome Dodatku). U ovome dijelu nema rasprave i svi sudionici jednostavno pomno slušaju jedni druge, pozorni na način kako Duh Sveti djeluje u njima. Nakon toga slijedi vrijeme tišine kako bi se iskusila unutarnja gibanja u osobi. U drugome dijelu sudionici iznose ono što ih se najviše dojmilo u prvome dijelu i što tijekom tišine. Ovdje može biti i kraći razgovor, a zadržava se ista duhovna pozornost. I još jednom nakon toga slijede trenutci tišine. Naposljetku, u trećem dijelu sudionici promišljaju o onome što je dijalog pokrenuo u njima i što ih se najviše dojmilo. Isto se tako ističu novi uvidi i pitanja koja još uvijek ostaju bez pravoga odgovora. Ovaj se razgovor može zaključiti spontanom molitvama zahvale. Obično će svaka mala skupina imati moderatora i zapisničara koji će bilježiti pojedine točke susreta. (Podroban opis ovoga procesa nalazi se na mrežnim stranicama Sinode.)

9. Nakon završetka dijaloga u skupini, sudionici bi trebali **preispitati** i podijeliti dojmove o svojem iskustvu sa samim procesom unutar njihove skupine. Kakvo je njihovo iskustvo? Koji su bili usponi i padovi? Koje su nove i osvježavajuće uvide možda otkrili? Što su naučili o sinodalnome stilu? Kako je Bog bio prisutan i kako je djelovao tijekom zajednički provedena vremena?
10. Sudionici bi se potom trebali usuglasiti o izvješću koje će prenijeti organizacijskom timu. Pitanja na temelju kojih će biti izrađen biskupijski sažetak, kako je izloženo u 4. dijelu *Vademecuma*, mogu poslužiti kao osnova za izvješće na mjesnoj razini (v. i Dodatak D).
11. Svi se sudionici potom mogu okupiti da bi zaključili skup. Jedan predstavnik iz svake male skupine kratko može izložiti iskustvo skupine. Sudionike bi trebalo obavijestiti o idućoj etapi sinodskog procesa da bi znali kako će njihov doprinos pridonijeti cijeloj Crkvi. Preporučuje se da skup završi molitvom ili pjesmom zahvale.
12. Nakon toga skupa, članovi organizacijskog tima za olakšavanje savjetovanja mogu se sastati kako bi pregledali sva iskustva i pripremili sažetak temeljem povratnih informacija (izvješća) iz svih malih skupina. Svoj sažetak potom prosljeđuju biskupijskom sinodskom povjereniku.
13. Ako neki ne mogu osobno ili *na daljinu* sudjelovati na sastanku, potrebno je potruditi se doći do njih tekstualnim porukama, telefonskim pozivima, putem

radija ili drugim primjerenim sredstvima. Važno je pokušati učiniti sve što možemo kako bismo čuli glas svih, osobito onih koji su marginalizirani.

Više materijala dostupno je na mrežnim stranicama Sinode.

C - Biskupijski predsinodski sastanak

U svakoj je mjesnoj Crkvi vrhunac biskupijske etape biskupijski predsinodski sastanak. Ovaj skup različitim članovima biskupije pruža mogućnost da se okupe na liturgijskom slavlju, zajedno mole, promišljaju o svojem iskustvu sinodskog procesa u biskupiji, slušaju povratne informacije (izvješća) sa sastanaka sinodskih savjetovanja širom biskupije, razgovaraju o sadašnjoj stvarnosti mjesne Crkve i znakovima vremena, te razlučuju poziv Duha Svetoga biskupiji na putu sinodalnosti. Iako se velik dio savjetovanja tijekom biskupijske etape možda dogodio unutar određenih zajednica mjesne Crkve, kao što su župe, službe i druge crkvene skupine, cilj je dijecezanskoga predsinodskoga sastanka okupiti reprezentativan presjek cijele biskupije, uključujući manjinske skupine i ljude na periferijama, te omogućiti sudionicima da mole, slušaju i razmišljaju te zajedno razlučuju. Nakon toga susreta, ishod dijecezanskoga predsinodskoga sastanka trebalo bi uključiti u biskupijski sažetak, zajedno s povratnim informacijama iznjedrenim na sinodskom savjetovanju u cijeloj biskupiji. (v. Dodatak D gdje se nalazi više informacija o biskupijskom sažetku.)

CILJEVI

- a. Završiti biskupijsku etapu sinodskih savjetovanja s narodom Božjim.
- b. Slaviti i razmišljati o stvarnostima koje se pokazuju gorućima te o iskustvu dijecezanskoga zajedničkog puta na putu Sinode.
- c. Izdvojiti glavne teme dijecezanskoga savjetovanja s odabranom skupinom predstavnika iz različitih zajednica biskupije.
- d. Uključiti članove različitih zajednica (župa, službi, pokreta, škola, klera, redovničkih zajednica, marginaliziranih, mladih, kulturnih skupina itd.) u promišljanje o iskustvu i poticajima dobivenim tijekom savjetovanja, kako bi se došlo do biskupijskoga sažetka temeljem izvješća (povratnih informacija) dobivenih iz cijele biskupije.
- e. Slušati što Bog govori po vjericima biskupije da bi se razlučilo njegovu volju za mjesnu Crkvu i putove na koje on poziva Crkvu da ide u biskupiji, te da bi se doprlo do dubljega zajedništva, punijega sudjelovanja i plodnijega poslanja.
- f. Iznijeti najbolje prakse, sinodske putove i nov zamah i životnu snagu prema Crkvi *zajedničkog hoda*, uzajamnoga slušanja i suodgovornosti.
- g. Sastaviti dijecezansku sintezu koja prenosi ono što je Božji narod iznio tijekom savjetovanja u biskupiji, kao prinos sadašnjem sinodskom procesu cjelokupne Crkve.

Sudionici

Tko će sudjelovati na tome sinodskom sastanku ovisi o mjesnim okolnostima biskupije. Biskupije ove smjernice mogu prilagoditi broju stanovnika, zemljopisnim udaljenostima, raspoloživim sredstvima, razini obrazovanja ljudi itd. U idealnom bi se slučaju među sudionicima trebali nalaziti:

- dijecezanski biskup, pomoćni biskupi i biskupijski sinodski povjerenici odnosno tim/timovi;
- osobe čiji se glasovi često nedovoljno čuju, kao što su siromašni, stariji, manjinske skupine, izolirane osobe, osobe s invaliditetom, migranti, izbjeglice, domorodačke zajednice itd.;
- odgovorni u pastoralu laika (muškarci, žene, mladi – iz raznih službi i biskupijskih tijela);
- drugi laici (muškarci, žene i mladi, pozvani iz župa i drugih crkvenih organizacija);
- članovi klera (dijecezanski svećenici, redovnički svećenici, đakoni, itd.);
- pripadnici ustanova posvećenog života i družbi apostolskog života (odražavajući raznolikost karizmi) te voditelji apostolskih i dobrotvornih aktivnosti;
- zainteresirani ekumenski delegati i delegati drugih religija (kao i drugi koji ne moraju biti katolici, ali mogu pridonijeti perspektivama korisnima za Crkvu);
- ljudi s posebnim vještinama potrebnima za sastanak, uključujući osobe koje će olakšati savjetovanje, te stručnjake u ekleziologiji, na polju pastoralu i teologije.

Program rada i oblik biskupijskoga predsinodskog sastanka

Program ovoga skupa trebao bi sadržavati: slavljenje prethodnoga sinodskoga hoda u biskupiji, promišljanje o povratnim informacijama (izvješćima) dobivenima tijekom savjetovanja u cijeloj biskupiji te početak izrade biskupijskoga sažetka koji predstavlja plodove slušanja i razlučivanja Božjega naroda u biskupiji. Taj biskupijski sažetak doprinos je biskupije i bit će poslan biskupskoj konferenciji.

Oblik toga skupa bit će određen razlučivanjem s biskupom i biskupijskim sinodskim povjerenikom odnosno timom, kako bi se na najučinkovitiji način

pokušalo doći do prethodno spomenutih ciljeva u prilikama u kojima biskupija živi. (Za šire prijedloge i materijale v. mrežne stranice Sinode.) Živo se preporučuje da biskupijska etapa sinode ima vrhunac u liturgijskome slavlju, zahvaljujući Bogu na onome što je doživljeno i zazivajući vodstvo Duha Svetoga za predstojeći hod. U svakoj se biskupiji može razlučiti kako ostvariti druge elemente toga skupa. Biskupijski povjerenik/tim odgovorne su za skupljanje svih izvješća sa savjetovanja u cijeloj biskupiji; te bi se povratne informacije moglo predstaviti sudionicima na završnom skupu biskupijske etape sinodskoga hoda.

Mogućnost da se sinodski sastanci održe na daljinu ili budu hibridni (e-sinodski sastanak)

Možda će biti prijeko potrebno ili korisno organizirati sastanke *na daljinu* ili hibridne, bilo za susrete mjesnoga savjetovanja bilo za dijecezansku proslavu koja zaključuje sinodski proces u biskupiji. Sastanci *na daljinu* ili kombiniranjem sastanaka u fizičkoj prisutnosti i putem interneta, mogu biti djelotvorno rješenje, osobito u okolnostima pandemije bolesti COVID-19. Poglavitito se valja pobrinuti da se susreti *na daljinu* i oni hibridni održe u duhu molitve, zajedništva i pozornoga slušanja jedni drugih i Duha Svetoga. Moderatori savjetovanja trebaju osigurati da se svim sudionicima pruži prilika da mogu pridonijeti raspravi i da im se čuje glas, uključujući i one koji su manje vješti u služenju tehnologijom.

Uloga mladih na internetskim ili hibridnim sastancima (e-sinodski sastanci)

Potičemo biskupije da uključe mlade u pripremu i održavanje internetskih sinodskih sastanaka *na daljinu*, istražujući tako kreativne načine kako bi bili pristupačni i korisnički prilagođeni svim sudionicima, imajući na umu različite potrebe raznih dobnih skupina.

Alati kao što su društveni mediji, virtualne platforme i interaktivna tehnologija mogu se uvelike iskoristiti da bi se doprlo do većeg broja ljudi i prikupilo odgovore, koji mogu biti predani biskupijskim povjerenicima. Mladi ljudi mogu imati ključnu ulogu, pridonoseći kreativno i učinkovito tim inicijativama.

D - Priprema biskupijskoga sažetka

Biskupijski sažetak ima za cilj prenijeti glavne plodove razlučivanje cijeloga Božjega naroda u biskupiji. Preporučuje se da ti plodovi budu sažeto zapisani na ne više od deset **kartica**. Drugi materijali, kao što su fotografije, videozapisi, priče, umjetnički izričaji i osobna svjedočanstva, mogu biti predstavljeni kao prilozi, u mjeri u kojoj pridonose iznošenju doživljaja i priloga sudionika.

Biskupijski sažetak trebao bi odražavati raznolikost izloženih pogleda i mišljenja. U njemu se posebnu pozornost treba posvetiti živim iskustvima sudionika, kako pozitivnim tako i negativnim. Sažetak bi trebao biti vjeran glasovima ljudi i svemu onom što je iznjedreno iz njihova razlučivanja i dijaloga, a ne niz uopćenih ili doktrinarno korektnih izjava. Mišljenja koja su suprotna jedna drugima ne trebaju se ispuštati, nego ih se može prepoznati kao takve i istaknuti kao takve. Mišljenja se ne smije isključivati samo zato što ih je izrazila mala manjina sudionika. Štoviše, katkada perspektiva onoga što bismo mogli nazvati *izdvojeno mišljenje manjine* može biti proročansko svjedočanstvo onoga što Bog želi reći Crkvi.

Sadržaj sažetka može se organizirati prema sljedećim pitanjima koja se nude kao prijedlozi. Cilj je na prikladan način prenijeti različite plodove, ono što se spoznalo, radosti i izazove sinodskog iskustva i razlučivanja među vjernicima biskupije.

- Glede **procesa** savjetovanja, koji su glavni koraci poduzeti u biskupiji? Koja su bila glavna pitanja? Što je učinjeno da bi se uključilo što je moguće više sudionika te da bi se napravio iskorak prema periferijama? Koliki je približno postotak osoba u biskupiji sudjelovao na ovaj ili onaj način? Je li bilo skupina čije je sudjelovanje bilo posebno vrijedno spomena? Je li bilo posebnih skupina koje zbog kakvoga razloga nisu sudjelovale?
- Što je bilo najznačajnije u cijelome **iskustvu** savjetovanja? U čemu se pokazala snaga a u čemu slabost, gdje su bile utjehe a gdje razočaranje? Koje su sklonosti, stavovi ili osjećaji bili vrijedni spomena? Koje su se napetosti ili nesuglasja pojavili u procesu slušanja? Koje su teme ili pitanja potaknuli različita mišljenja? Ukupno gledajući, koje je plodove Duh Sveti donio po tome iskustvu?
- Što je bilo posebno znakovito, iznenađujuće ili neočekivano u izvješćima s mjesnih sastanaka? Koje su se nove perspektive ili novi obzori otvorili? Koje su posebne priče ili iskustva iz stvarnog života bili posebno dirljivi i zašto? Koji su pogledi, kako se čini, imali snažan odjek? Koja su gledišta manje spomenuta, premda su zanimljiva i vrijedna pozornosti?

- Ukupno gledajući, u čemu je Duh Sveti otvorio oči zajednici s obzirom na **sadašnju stvarnost** sinodalnosti u mjesnoj crkvi, uključujući svjetla i tame? Što su sudionici rekli o područjima života u kojima je Crkva potrebna izlječenja i obraćenja, u svome duhovnom životu, kulturi, u stavovima, strukturama, pastoralnim praksama, odnosima i misionarskome zanosu?
- Na koji način Duh Sveti poziva mjesnu crkvu da **raste** u sinodalnosti? Koje su snove, želje i težnje Crkve izrazili sudionici? Na temelju njihovih odgovora, na koje se korake biskupija osjeća pozvanom da bi postala više sinodalna? Koji su sljedeći koraci na koje je naša biskupija pozvana na putu sinodalnosti, u zajedništvu s cijelom Crkvom?
- Kakve kulturalne slike mogu predstaviti naše iskustvo sinodalnosti?

Preporučuje se da sažetak pripremi mali tim osoba umjesto velikoga skupa. Taj će tim tu zadaću obaviti u suradnji s dijecezanskim biskupom i biskupijskim povjerenikom za sinodu. Trebali bi pročitati sav podnesen materijal u duhu molitve. I sami sastanci tima trebali bi biti sinodalni i u duhovnome razlučivanju, slušajući živi glas Božjega naroda cijele biskupije, pod vodstvom Duha Svetoga.

Svaka biskupija može odlučiti hoće li pripremiti sažetak prije ili nakon biskupijskoga predsinoskog sastanka, vodeći brigu da plodovi s toga sastanka budu uključeni u biskupijski sažetak. Svatko bi, koliko je moguće, trebao osjetiti da je i njegov plod zastupljen u sažetku. Radi transparentnosti moguće je objaviti imena članova tima za sastavljanje sažetka, kao i proces sažimanja povratnih informacija. Živo se preporučuje da se sažetak objavi kada bude dovršen, kao mjerilo za putovanje biskupije na putu sinodalnosti. Božjem narodu, koliko je moguće, trebalo bi pružiti mogućnost da pregleda biskupijski sažetak i dade svoje primjedbe na njega prije negoli bude službeno poslan biskupskoj konferenciji.